



Liikuntavammaisten henkilöiden tapahtuma- turvallisuus

Rasmus Hakonen

2023 Laurea



Laurea-ammattikorkeakoulu

Liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuus

Rasmus Hakonen
Turvallisuus ja riskienhallinta
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2023

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia ja tunnistaa epäkohtia, joita liikuntavammaiset henkilöt kohtaavat erilaisissa tapahtumissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda yhtenäinen ohjeistus liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuuteen. Työn toimeksiantajana oli Suomen CP-liitto ry. CP-liiton tavoitteena on taata ja vahvistaa kohderyhmänsä henkilöiden yhdenvertaisuutta ja oikeuksia.

Työn tietoperusta koostui tapahtumien, tapahtumaturvallisuuden ja liikuntavammaisten henkilöiden keskeisistä käsitteistä, painetusta lähdekirjallisuudesta, sekä aiemmasta tutkimustiedosta. Tietoperustassa keskityttiin turvallisen ja esteettömän tapahtuman suunnitteluun ja toteutukseen. Tämä opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä ja menetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyyn osallistui kuusi liikuntavammaista henkilöä, joilla oli kokemusta erilaisista tapahtumista. Tämän lisäksi yksi tapahtumia järjestävä taho vastasi kyselylomakkeeseen, jossa oli tapahtumia järjestävälle taholle suunnitellut kysymykset.

Tämän opinnäytetyön perusteella havaittiin, että yhtenäiselle liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuuden ohjeistukselle oli tarvetta. Kehittämistyön tuloksena syntyi yhtenäinen ohjeistus, joka sisältää kaikki tärkeät osa-alueet, jotka tulee ottaa huomioon esteetöntä ja turvallista tapahtumaa suunniteltaessa. Ohjeistus laadittiin jo olemassa olevan kirjallisuuden, tutkimustiedon ja kyselyn teemojen pohjalta. Ohjeistusta voidaan hyödyntää erilaisten tapahtumien järjestämisessä, jotta myös liikuntavammaiset henkilöt voivat yhdenvertaisesti osallistua tapahtumiin.

Asiasanat: esteettömyys, liikuntavammaisuus, saavutettavuus, tapahtumaturvallisuus, turvallisuus.

Rasmus Hakonen

Event safety for people with physical disabilities

Year

2023

Pages

48

The purpose of this thesis was to investigate and identify the grievances that people with physical disabilities face in various events. The aim of the thesis was to create uniform guidelines for event safety for people with physical disabilities. The contractor for the work was the Finnish CP Association. The aim of the CP Association is to guarantee and strengthen the equality and rights of the people in its target group.

The knowledge base of the work consisted of the key concepts of events, event safety and people with physical disabilities, printed source literature, as well as previous research knowledge. The knowledge base focused on the design and implementation of a safe and accessible event. This thesis was conducted as development work and a questionnaire was used as methods. The survey involved six people with physical disabilities who had experience of various events. In addition, one event organizer responded to a questionnaire with questions designed for the event organizer.

Based on this thesis, it was found that there was a need for uniform instructions on event safety for people with physical disabilities. The result of the development work was a uniform set of guidelines that includes all important elements that should be taken into account when planning an accessible and safe event. The guidelines were drawn up on the basis of already existing literature, research data and survey themes. The guidelines can be used to organise various events so that people with physical disabilities can equally participate in the events.

Keywords: accessibility, event safety, physical disability, safety

Sisällys

1	Johdanto.....	7
1.1	Tausta.....	7
1.2	Tarkoitus ja tavoitteet	8
2	Esteetön ja turvallinen tapahtuma	8
2.1	Liikuntavammaisen henkilö.....	9
2.2	Tapahtumat	9
2.3	Tapahtumien turvallisuusjohtaminen	11
2.4	Esteettömyys ja saavutettavuus	12
2.5	Saavutettavuuden nykytilan kartoitus ja suunnittelu	12
2.6	Tapahtuma-alueen esteettömyys	13
2.6.1	Saapuminen tapahtuma-alueelle	14
2.6.2	Opasteet	14
2.6.3	Tapahtuma-alueen kulkuväylät.....	15
2.6.4	Inva-wc.....	15
2.6.5	Pyörätuolikatsomo.....	16
2.7	Henkilökunta osana turvallista ja saavutettavaa tapahtumaa	16
3	Kehittämisasetelma	17
3.1	Menetelmät	17
3.2	Aineiston kerääminen.....	18
3.3	Kyselylomakkeen laatiminen	18
3.4	Aineiston analysointi.....	19
3.5	Ohjeistuksen laatiminen	20
4	Tulokset	21
4.1	Liikuntavammaisten henkilöiden kyselylomakkeen vastaukset	21
4.2	Kyselystä esiin tulleet kehitysehdotukset	29
4.3	Tapahtumanjärjestäjän kyselylomakkeen vastaukset.....	30
4.4	Tulosten yhteenveto	30
5	Ohjeistuksen laatiminen.....	32
5.1	Kehittämistyön prosessi	32
5.2	Ohjeistuksen laatimisen toteutus	33
6	Pohdinta	34
	Lähteet.....	-37
	Kuviot.....	39

Liitteet.....	41
---------------	----

1 Johdanto

Tämä opinnäytetyö käsittelee liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuutta. Liikuntavammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on joko synnynnäinen, pitkäaikaissairauden aiheuttama tai tapaturmasta johtuva liikuntavamma (Havumäki 2019, 9). Tapahtumaturvallisuus on tärkeä osa tapahtumien suunnittelua. Tapahtumaksi määritellään tilaisuus, jonka avulla ihmiset kootaan samaan paikkaan tiettyä aikana (Korhonen, H. ym. 2015, 7). On mainittava, että turvallisuussuunnittelu tulee ottaa osaksi tapahtuman suunnittelua jo heti alusta alkaen. Turvallinen tapahtuma on tapahtumajärjestäjän velvollisuus ja tapahtumaan osallistuvien henkilöiden oikeus. (Korhonen, Korkalainen, Pienimäki & Rintala 2015, 29.)

Tapahtumaturvallisuuden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon eri näkökulmien ja lähestymistapojen lisäksi myös liikuntavammaiset henkilöt. Liikuntavammaisten henkilöiden osalta tapahtumaturvallisuuden suunnittelu tuo omat haasteensa. On tärkeää, että liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua tapahtumiin täysin tasa-arvoisesti ja että heidät otetaan huomioon myös tapahtumaturvallisuutta suunniteltaessa. Tasa-arvoisuus perustuu yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon, joita ohjaa Suomen lainsäädäntö, kuten perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki (Havumäki 2019, 6).

Opinnäytetyön aihe lähti liikkeelle tutkijan omasta mielenkiinnosta tapahtumaturvallisuutta, esteettömyyttä ja saavutettavuutta kohtaan. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia ja tunnistaa epäkohtia, joita liikuntavammaiset henkilöt kohtaavat erilaisissa tapahtumissa. Opinnäytetyön tietoperustana on kirjallisuus, sähköiset lähteet, lait, ohjeistukset ja kyselyiden vastaukset. Opinnäytetyö toteutetaan kehittämistyönä Suomen CP-liitolle. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda yhtenäinen ohjeistus turvallisen ja esteettömän tapahtuman suunnittelua varten. Ohjeistusta voidaan hyödyntää erilaisten tapahtumien suunnittelussa. Ohjeistus takaa tapahtumien esteettömyyden ja toimintatavat tapahtumaturvallisuuden osalta niin, että liikuntavammaiset henkilöt on otettu yhdenvertaisesti huomioon. Ohjeistuksen avulla voidaan parantaa tapahtumien turvallisuutta ja ennaltaehkäistä tapahtumissa aiheutuvia vaaratilanteita.

1.1 Tausta

Suomessa on paljon liikuntavammaisia henkilöitä. Kuntaliitto on arvioinut Saavutettavuusoppaassaan (Alinikula, Hagerlund, Lindroth & Tamminen 2017) vammaisten ja liikuntavammaisten henkilöiden määrää Suomessa. Kehitysvammaisten henkilöiden arvioitu määrä on 40 000, aivovamman omaavia henkilöitä on 100 000, selkäydinvamman omaavia 3000, lihastautisia 10 000, cp-vammaisia 10 000, ms-taudin omaavia 7000 ja reumaa sairastavia henkilöitä 35 000. Nämä kaikki vaikuttavat jollain tavalla henkilön liikkumiskykyyn. (Alinikula,

Hagerlund, Lindroth & Tamminen 2017.) Suomen Perustuslain ja Yhdenvertaisuuslain nojalla on tärkeää, että kaikki voivat osallistua tapahtumiin yhdenvertaisesti (Havumäki 2019, 6). Esteettömyys ja turvallisuus erilaisissa tapahtumissa ei välttämättä aina toteudu toivotulla tavalla ja tämä aiheuttaa erilaisia vaaratilanteita liikuntavammaisille henkilöille. Tämän vuoksi tässä opinnäytetyössä tehdään kehittämistyönä erillinen ohjeistus, jonka avulla voidaan luoda turvallisia ja saavutettavia tapahtumia kaikille.

1.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Toimeksiantajana opinnäytetyölle toimii Suomen CP-liitto ry. CP-liitto on valtakunnallinen vammais- ja erityisliikuntajärjestö, joka on perustettu vuonna 1965. Liiton tavoitteena on taata ja vahvistaa kohderyhmänsä henkilöiden yhdenvertaisuutta ja oikeuksia. (CP-liitto 2023a.) CP-liitto järjestää erilaista palvelutoimintaa, kuten päivätoimintaa, asumispalveluita, sekä henkilökohtaisen avun palveluita (CP-liitto 2023b).

Opinnäyte toteutettiin kehittämistyönä, jonka tarkoituksena oli tutkia ja tunnistaa epäkohtia, joita liikuntavammaiset henkilöt kohtaavat erilaisissa tapahtumissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda näiden tunnistettujen ongelmakohtien pohjalta ohjeistus järjestäville tahoille. Ohjeistuksen avulla voidaan luoda turvallinen ja eettisesti korrekti tapahtuma liikuntavammaisille henkilöille. Ohjeistus sisältää tietoa järjestäjälle ja auttaa tapahtuman järjestämisessä. Ohjeistuksessa käsitellään muun muassa mitä tulee ottaa huomioon pyörätuolikatso- mon, poistumisreittien ja saapumisen osalta.

Ohjeistus tehtiin sellaiseen muotoon, että sitä voidaan käyttää mahdollisimman monessa erilaisessa tapahtumassa asiakasmäärästä tai tapahtuman luonteesta riippumatta. Ohjeistus pyrittiin saamaan mahdollisimman helposti järjestävien tahojen saataville, esimerkiksi internetin kautta.

2 Esteetön ja turvallinen tapahtuma

On paljon erilaisia tapahtumia, joissa täytyy ottaa huomioon liikuntavammaiset henkilöt. Tapahtuman koosta ja luonteesta riippumatta turvallisuudessa on otettava huomioon tasapuolisesti kaikki tapahtumaan osallistuvat henkilöt. Tässä luvussa käsitellään keskeisiä käsitteitä ja termejä.

Tässä luvussa avataan käsitteitä liikuntavammaisen henkilö, tapahtumaturvallisuus, esteettömyys ja saavutettavuus. Näiden lisäksi käsitellään turvallisen ja esteettömän tapahtuman suunnittelua ja toteutusta. Tapahtumasuunnittelussa ja toteutuksessa tulee ottaa huomioon saapuminen tapahtuma-alueelle, kulkuväylien esteettömyys, tapahtumapaikan turvallisuus, opasteet ja poistumistiet.

2.1 Liikuntavammaainen henkilö

Liikuntavammaainen ihminen on henkilö, jolla on joko synnynnäinen, pitkäaikaissairauden aiheuttama tai tapaturmasta johtuva liikuntavamma (Havumäki 2019, 9). Liikuntavammoja tai rajoitteita voi aiheuttaa muun muassa cp-vamma, ms-tauti, aivovamma, selkäydinvamma, lihastauti ja erilaiset reumasairaudet (Alinikula, Hagerlund, Lindroth & Tamminen 2017).

Toimintarajoitteisuus ja vammaisuus ovat käsitteinä lähellä toisiaan, ja ne voivat tarkoittaa samaa tai osittain samaa asiaa. Käsite voidaan määritellä eri tavoin esimerkiksi tukien ja palveluiden näkökulmasta. (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 11.) Yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksien ensimmäisessä artiklassa (27/2016) määritellään vammaainen henkilö sellaiseksi henkilöksi, jolla on pitkäaikainen fyysinen, henkinen, aistillinen tai älyllinen vamma, joka estää täysimääräisen ja yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan.

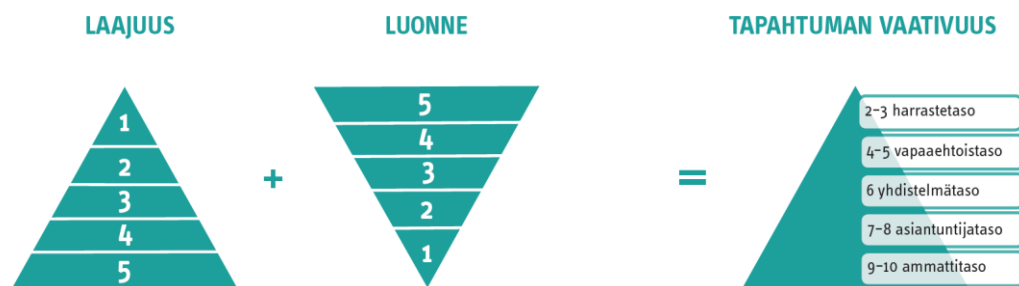
Vammaisuus voidaan määritellä vanhan tai uuden mallin mukaisesti. Vanha malli perustuu tietoon ja asiantuntijuuteen, ja käsittelee rooleja ja rajoituksia, joiden mukaan toimintarajoitteisilla henkilöillä on oikeus tai mahdollisuus toimia. Uusi malli perustuu omiin kokemuksiin ja näkemyksiin toimintarajoitteisuudesta. Uuden mallin mukaisesti erilaisuus on rikkaus. Vammaisuus liittyykin vahvasti omaan identiteettiin ja jokainen saa itse määritellä vammaisuuden niin halutessaan. Toimintarajoitteisilla henkilöillä on samat perusoikeudet kuin muillakin ihmisillä ja on erityisen tärkeää, että heidät kohdataan tasavertaisena arjessa ja yhteiskunnassa. (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 11-12.)

Vammaisuutta voidaan käsitellä myös ympäristön tuomien rajoitusten kannalta. Vammaisuus ei ole vain ominaisuus, vaan kertoo yhteiskunnan kyvyttömyydestä tehdä yhteiskunta ja palvelut kaikille saavutettaviksi. Ympäristön tuomia rajoitteita voivat olla esteellinen ympäristö, ihmisten ennakkoluulot tai vammaisille henkilöille sopimaton joukkoliikenne. Ympäristö voi tuoda erilaisia rajoituksia toimintarajoitteisten henkilöiden arkeen. Aihetta käsiteltävien lakien lisäksi pitää luoda kaikilla yhdenvertaisesti saavutettavat palvelut ja toimintaympäristö. (Nurmi-Koikkalainen ym. 2017, 11.)

2.2 Tapahtumat

Tapahtumaksi määritellään tilaisuus, jonka avulla ihmiset kootaan samaan paikkaan tiettyinä aikana. Tapahtuma voi olla kooltaan pieni yksityistilaisuus tai suuri massatapahtuma. Yritykset, yhdistykset ja yksityishenkilöt voivat järjestää tapahtumia, joiden tarkoituksena on saada tuloksia. Tapahtumia voivat olla esimerkiksi myyjäiset, messut, markkinat, konsertit ja muut yleisötilaisuudet. Tapahtumat ovat sosiaalisia tilanteita, joihin liittyy aina riskejä. Riskit voivat liittyä esimerkiksi talouden ja maineen lisäksi turvallisuuteen. (Korhonen, H. ym. 2015, 7.) Tässä opinnäytetyössä keskityn turvallisuusriskeihin sekä niiden ennakointiin ja ennaltaehkäisyyn.

Tapahtumat voidaan luokitella viiteen eri luokkaan niiden luonteen ja koon perusteella (Kuvio 1.). Turvallisuus- ja Kemikaalivirasto TUKES määrittelee tapahtumat harrastetasoon, vapaaehtoisuustasoon, yhdistelmätasoon, asiantuntijatasoon ja ammattilaistasoon. Harrastetasoon tapahtumat ovat pienimuotoisia, joissa on vain yksittäisiä erityistoimintoja tai suorituspaikkoja. Tällaisille tapahtumille voi laatia turvallisuusasiakirjan niin halutessaan. Harrastetasoa korkeamman luokan tapahtumat vaativat aina turvallisuusasiakirjan laatimisen. Vapaaehtoisuustason tapahtumat ovat pieniä tai keskisuuria tapahtumia, joissa on muutamia erityistoimintoja tai suorituspaikkoja. Yhdistelmätason tapahtumat voivat olla keskenään hyvinkin erilaisia, mutta näitä yhdistää se, että osa toiminnoista voi vaatia ammatti- tai asiantuntijatasoa osaamista. Asiantuntijatasoon tapahtuma voi olla esimerkiksi musiikkitapahtuma, jossa järjestäjältä vaaditaan erityisosaamista, kuten asiantuntijuutta tai käytännön osaamista. Myös yleisöturvallisuuden tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ammattilaistapahtumat ovat isoja massatapahtumia, kuten esimerkiksi musiikkifestivaalit. Ihmisten liikkumista ja yleisötiheyttä tulee tarkastella ja hallita erityisen paljon. (Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus 2023.)



Kuvio 1. Tapahtuman määrittely (Tukes 2023)

Tapahtuman järjestäjä on aina vastuussa tapahtuman turvallisuudesta. Tapahtumaturvallisuus koostuu paloturvallisuudesta, yleisöturvallisuudesta, ensiavusta, elintarviketurvallisuudesta, järjestyksenpidosta ja rikosturvallisuudesta. Vaikka tapahtuman järjestäjä on vastuussa tapahtuman turvallisuudesta, kaikki tapahtumaan osallistuvat tekijät ja tahot ovat osa turvallisuusjärjestelyitä. Tahoja voivat olla viranomaiset, lähiympäristö, esiintyjät, myyjät ja vuokralaiset, alihankkijat ja kiinteistön omistajat. Tapahtumasta ei saa aiheutua minkäänlaista vaaraa omaisuudelle tai yleisölle ja tapahtuman on noudatettava Kuluttajaturvallisuuslain vaatimuksia järjestävästä tahosta tai tapahtuman maksullisuudesta huolimatta. (Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus 2023.) Kuluttajaturvallisuuslain (22.7.2011/920) tarkoituksena on varmistaa kuluttajapalveluiden ja kulutustavaroiden turvallisuus ja ennaltaehkäistä niistä aiheutuvia omaisuus- ja terveysvaaroja.

Tapahtumia valvotaan monen tahon toimesta: Turvallisuus- ja Kemikaalivirasto Tukes, poliisi, pelastuslaitokset, aluehallintovirastot, sairaanhoitopiirit, kunnan rakennusvalvonta ja kunnan ympäristöterveys- ja ympäristönsuojeluviranomaiset. Poliisi valvoo esimerkiksi kokoontumis- ja järjestyslakeja, sekä vaarallisten räjähteiden ja kemikaalien käsittelyn turvallisuutta. Pelastuslaitokset vastaavat myös vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden turvallisuudesta, mutta myös pelastuslaista ja -asetuksesta. Työturvallisuus- ja alkoholilaista vastaa aluehallintovirasto ja sairaanhoitopiirien vastuualueina ovat ensihoito, terveydenhoitolaki ja pelastuslaki. Kunnan valvovat viranomaiset vastaavat elintarvikkeista, juomavedestä, eläimistä, melusta, maankäyttö- ja rakennuslaista, sekä jätehuollosta ja ympäristöstä. Vaikka toimia tehdään yhteistyössä monen eri tahon kanssa, tapahtuman järjestäjällä on aina päävastuu tapahtumaturvallisuudesta. (Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus 2023.)

2.3 Tapahtumien turvallisuusjohtaminen

Turvallisuusjohtaminen on tärkeä osa tapahtumien järjestämistä. Turvallisuusjohtamisella tarkoitetaan turvallisuuden suunnittelua, seuraamista, reagoimista, mittaamista ja kehittämistä. Johtamisessa tulee ottaa huomioon myös ennakoitavissa olevat poikkeustilanteet. Turvallisuusjohtaminen toteutetaan yhteistyössä viranomaisten, asiantuntijoiden ja muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. (Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus 2023.)

Järjestävän tahon täytyy huolehtia ammattitaitoisen henkilökunnan riittävyden ja koulutuksen lisäksi myös käytettävien tilojen ja rakenteiden turvallisuudesta. Tämän lisäksi tapahtuman ohjelmasuunnittelu on tärkeä osa turvallisuusjohtamista. Oikeanlaisella aikatauluttamisella voidaan tehokkaasti vaikuttaa yleisöön ja sen liikkumiseen ja tällä tavalla ennaltaehkäistä mahdollisia vaaratilanteita. Mahdollisten vaaratilanteiden ennakointi onkin olennainen osa riskien arviointia. Olosuhderajoitusten laatiminen tarkoittaa niitä reunaehtoja, joiden avulla tapahtuma voidaan toteuttaa turvallisesti. Olosuhderajoitusten tarkoitus on ylläpitää turvallisuutta olosuhteiden muuttuessa, esimerkiksi sääolosuhteiden tai muiden yllättävien tapahtumien ilmaantuessa. (Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus 2023.) Olosuhderajoitukset ovat hyvä esimerkki mahdollisten vaaratilanteiden ennaltaehkäisystä.

Tärkeä osa turvallisuusjohtamista ja vaaratilanteiden ennaltaehkäisyä on turvallisuusasiakirjan laatiminen. Turvallisuusasiakirja tulee laatia kaikkiin sellaisiin tapahtumiin, joista voi aiheutua vaaraa yleisön tai sivullisten turvallisuudelle. Turvallisuusasiakirjalla tarkoitetaan kuvausta siitä, miten tapahtuman turvallisuus järjestetään, mitä mahdollisia vaaratilanteita tapahtumaan liittyy ja toimenpiteet niiden hallitsemiseen ja varautumiseen. (Turvallisuusasiakirjan laatiminen ja hyödyntäminen 2023.)

2.4 Esteettömyys ja saavutettavuus

Esteettömyydellä tarkoitetaan yhteiskunnan mahdollistamaa, yhdenvertaista pääsyä kuljetukseen, tiedottamiseen, viestintään ja fyysiseen tilaan tai paikkaan. Esteettömyydellä mahdollistetaan liikuntavammaisten henkilöiden itsenäinen eläminen ja osallistuminen elämän kaikilla osa-alueilla. Sopimuspuolten tulee toteuttaa asianmukaisia toimia, jotta esteettömyys toteutuu myös käytännön tasolla. Sopimuspuolten tulee varmistaa, että tahot, jotka tarjoavat tiloja tai palveluita, ottavat huomioon esteettömyyden ja saavutettavuuden. Sopimuspuolten täytyy myös kouluttaa sidosryhmiä liittyen esteettömyys- ja saavutettavuuskysymyksiin, järjestää avustajia ja oppaita tarpeen mukaan, sekä edistää tieto- ja viestintäteknologioiden saavutettavuutta. (Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016, 9 artikla.)

Esteettömyyden ohella voidaan puhua myös saavutettavuudesta. Yleisesti ottaen esteettömyydellä ja saavutettavuudella tarkoitetaan sellaisten esteiden poistamista, jotka vaikuttavat yksilöiden toimintaan ja osallistumiseen yhteiskunnan toimintaan tai tapahtumiin. Esteettömyydellä tarkoitetaan lähinnä ympäristön ja toimitilojen fyysisiä ominaisuuksia. Saavutettavuus on käsitteenä paljon laajempi. Saavutettavuus pitää sisällään ympäristön ja palvelun lisäksi myös viestinnän, hinnoittelun ja asiakaspalvelun. (Havumäki 2019, 3.) Saavutettavuudella tarkoitetaan sitä, että yksilöille mahdollistetaan yksilöllisistä ominaisuuksista riippumatta mahdollisimman hyvät esiintymis-, osallistumis- ja työskentelymahdollisuudet. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 2.)

2.5 Saavutettavuuden nykytilan kartoitus ja suunnittelu

Turvallinen tapahtuma liikuntavammaisille henkilöille aloitetaan suunnittelutyöllä. Saavutettavuuden nykytilaa kartoitetaan huolellisesti ja tämän jälkeen voidaan luoda saavutettavuussuunnitelma. Saavutettavuussuunnitelmalla tarkoitetaan suunnitelmaa, josta käy ilmi vastuuhenkilöt, tavoitteet, toimenpiteet, aikataulu sekä kehittymisen seuranta ja arviointi. Saavutettavuussuunnitelma kannattaa tehdä yhdessä alan asiantuntijoiden ja kokemusasiantuntijoiden kanssa. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 3.) Saavutettavuussuunnitelman lisäksi voidaan tehdä esteettömyyskartoitus. Esteettömyyskartoituksella tarkoitetaan työkalua, jonka avulla selvitetään rakennetun ympäristön esteettömyyden nykytilaa (ESKEH-kartoitusmenetelmä 2023). Esteettömyyskartoituksen voi toteuttaa monella eri tavalla. Esteettömyyskartoituksen voi tehdä hyödyntäen ESKEH-esteettömyyskartoitusmenetelmää, ADA-ohjeistusta, OIVA-työkalua, kävelykierroksilla tai hyödyntämällä käyttäjäarvioita. (Havumäki 2019, 12, 25-27.)

ESKEH-kartoitusmenetelmä eli rakennetun ympäristön esteettömyyden kartoitusmenetelmä kehitettiin vuosina 2007-2009. ESKEH-kartoitusmenetelmä sisältää kartoituslomakkeen ja -oppaan. Menetelmän tavoitteena on arvioida rakennusten ja niiden ulkoalueiden esteettömyyttä ja tämä menetelmä antaa kriteerit esteettömyyssuositukseen, -ohjeistukseen ja -määräyksiin. Invalidiliitto ja muutamat korkeakoulut järjestävät esteettömyyskartoittajan koulutuksia ja

nämä henkilöt voivat tehdä esteettömyyskartoituksia erilaisille rakennuksille ja rakennetulle ympäristölle. (ESKEH-kartoitusmenetelmä N.d.) Arvioitavia aihealueita on tilantarve, etäisyydet, tasoerot, turvallisuus, yhdenvertaisuuden toteutuminen, kommunikaation selkeys, ulottumisetäisyydet ja tilan helppokulkuisuus. Esteettömyyskartoituksessa havainnot tehdään mittaamalla, havainnoimalla ja arvioimalla. (Havumäki 2019, 12.)

ADA eli Americans with Disabilities Act on yhdysvaltalainen laki, joka koskee vammaisten ihmisten oikeuksia. Laki tuli voimaan vuonna 1990 ja sen tarkoituksena on ehkäistä syrjintää julkisissa rakennuksissa, kouluissa, työpaikoilla ja kulkuvälineissä. ADA on luonut kartoituslistan, jonka avulla rakennusten ja tilojen esteettömyyttä voidaan arvioida. Kartoituslista on kattava ja pitää sisällään niin asiakaspalvelun, parkkipaikat, sisääntulon kuin sisätilojen esteettömyyden. (Havumäki 2019, 25.) Tämä kartoituslista on tehty noudattamaan yhdysvaltalaista lainsäädäntöä ja tämä tulee ottaa huomioon tätä työkalua käytettäessä.

OIVA-työkalu on Satakunnan ammattikorkeakoulun tutkimusryhmän kehittämä arviointityökalu esteettömyyden arviointiin ja raportointiin. OIVA-työkalu kehitettiin helpottamaan paperitöitä, sillä OIVA on täysin sähköinen ja internetissä käytössä oleva arviointimenetelmä. Arviointityökalu on täysin ilmainen, mutta vaatii henkilökohtaiset käyttäjätunnukset. Käyttäjätunnukset on mahdollista tilata OIVA-työkalua ylläpitävältä Invalidiliitolta ja sen alaisuudessa toimivalta Esteettömyyskeskukselta. (Tupala, Inberg & Karinharju 2016, 6.)

Nämä ovat erittäin kattavia ja hyödyllisiä työkaluja arvioitaessa tapahtuman, rakennuksen tai ulkotilan esteettömyyttä. Näiden lisäksi esteettömyyttä ja saavutettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi kävelykierrosten ja käyttäjäkokemusten avulla. Näihin toki vaikuttavat aina jokaisen henkilökohtaiset mielipiteet, eivätkä ne ole niin puolueettomia kuin edellä mainittujen työkalujen hyödyntäminen. (Havumäki 2019, 27.)

2.6 Tapahtuma-alueen esteettömyys

Tässä luvussa tarkastellaan tapahtuma-alueen esteettömyyttä ja niihin vaikuttavia tekijöitä. Tapahtuma-alueen esteettömyys on monipuolinen kokonaisuus, ja siinä on tärkeää ottaa kaikki aihealueet huomioon. Jos kaikkia aihealueita ei oteta huomioon, niistä voi seurata erilaisia vaaratilanteita tai niiden uhkia.

Tapahtuma-alueen esteettömyyttä tarkasteltaessa on tärkeää huomioida monipuolisesti eri osa-alueet, jotka vaikuttavat esteettömyyteen ja turvallisuuteen. Näitä osa-alueita ovat saapuminen tapahtuma-alueelle, opasteet, kulkuväylät, inva-wc, pyörätuolikatso, henkilökunnan osaaminen ja tapahtuman jälkipuinti. Näitä aiheita käsitellään seuraavissa luvuissa.

2.6.1 Saapuminen tapahtuma-alueelle

On hyvä ottaa huomioon, että tapahtumapaikka sijaitsee sellaisessa paikassa, johon pääsee helposti kulkemaan eri kulkuvälineillä. Asiakkaat kulkevat julkisilla kulkuvälineillä, autolla, taksilla tai pyörällä ja nämä olisi hyvä ottaa huomioon tapahtumaa suunniteltaessa. Aina kuitenkin tapahtumapaikkaan ei voida vaikuttaa. Myös saattoliikenteelle on varattava tarpeeksi tilaa ja taksin jättöpaikat on merkittävä asianmukaisesti. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 28.) Saattoliikenteen jättöpaikan tulee sijaita lähellä esteetöntä sisäänkäyntiä. Myös esteettömien autopaikkojen tulee sijaita esteettömän sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä. (Esteettömän tapahtuman tarkistuslista 2020.)

Osan asiakkaille varatuista autopaikoista tulee olla esteettömiä ja nämä autopaikat tulee merkitä asianmukaisesti kansainvälisellä ISA-tunnuksella eli International Symbol of Access-merkinnällä. Tätä pyörätuolitunnusta käytetään yleisesti merkinä esteettömyydestä. Olisi suositeltavaa, että esteettömät autopaikat olisivat ilmaisia asiakkaille. Esteettömän autopaikan koon tulee olla leveydeltään vähintään 3600 mm ja pituudeltaan 5000 mm (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 29, 39.)

Esteettömän tapahtuman tarkistuslistan (2020) mukaan kulkureittien esteettömiltä autopaikoilta, pysäkeiltä ja jättöpaikoilta tapahtumapaikalle tulee olla tasaisia, kovia ja luistamattomia. Sisäänkäyntien tulee olla selkeästi merkittyjä, helposti löydettävissä ja hyvin valaistuja. Yleisesti ottaen kaikkien tulisi päästä tapahtuma-alueelle samaa sisäänkäyntiä käyttäen. Jos pääsisäänkäynti ei jostain syystä ole esteetön, tulee esteetön sisäänkäynti merkitä kansainvälisellä pyörätuolitunnuksella. Esteettömän sisäänkäynnin luona on hyvä olla henkilökuntaa ohjaamassa ja opastamassa asiakkaita. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 30, 43.) Sisäänkäyntitasanteen tulee olla vähintään 1,5x1,5 metriä. Esteettömällä sisäänkäynnillä ei saa olla tasoeroja. Mikäli tasoeroja on, portaiden ohessa täytyy olla loiva luiska, jonka kaltevuus on enintään 8 % ja leveys 90 cm tai hissi. On myös tärkeä huomioida, että portaat ja luiska on varustettu molemminpuolisilla käsijohteilla. (Esteettömän tapahtuman tarkistuslista 2020.)

Invalidiliitto on määritellyt sivuillaan tarkasti esteettömän sisäänkäynnin mitat ja tarkat kriteerit. Esteettömän sisäänkäynnin oven tulee olla automaattisesti aukeava tai helposti avattavissa yhdellä kädellä ja leveyden pitää olla vähintään 85 cm. On myös otettava huomioon, että ulko-oven avattuaan pyörätuolin käyttäjä ei jää kahden oven loukkuun tuulikaappiin. (Miten järjestää esteetön tapahtuma 2018.)

2.6.2 Opasteet

Toimivan, esteettömän ja turvallisen tapahtuman suunnittelussa ja toteutuksessa selkeät opasteet ovat tärkeässä roolissa. Opasteiden avulla tapahtumakävijöiden on helppo löytää tärkeimmät palvelut ja tämä helpottaa tapahtuman kulkua. Opasteiden tulee olla selkeitä ja

tarpeeksi isokokoisia. Kun opasteita luetaan 1-3 metrin etäisyydeltä, kirjasinkoon tulisi olla 7-10 cm. Myös riittävä tummuuskontrasti on tärkeä, jotta opasteita on helppo lukea. (Esteettömän tapahtuman tarkistuslista 2020.)

Tapahtumapaikalla olisi hyvä olla yksi pääopaste, jossa on tapahtuma-alueen pohjapiirustus, esteettömät reitit ja tärkeimmät palvelut. Opasteet tulee sijoittaa 1,4-1,6 metrin korkeuteen, jotta opasteita on helppo lukea niin seisten kuin istuma-asennossa. Opasteiden edessä ei saa olla mitään esteitä. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 18.)

2.6.3 Tapahtuma-alueen kulkuväylät

Tapahtuma-alueen kulkuväyliin liittyy paljon ohjeistuksia. Periaatteessa kulkuväylän vähimmäisleveys sisätiloissa on 900 mm, jolloin pyörätuolin käyttäjälle jää tarpeeksi tilaa. Tällainen kulkuväylä ei kuitenkaan ole ideaali, sillä tällaisella käytävällä ei jää ollenkaan tila ohittamiselle. Jotta kaksi pyörätuolia mahtuisi kulkemaan vierekkäin, eli myös ohittaminen olisi mahdollista, leveyden tulisi olla vähintään 1800 mm. Ulkotiloissa kulkuväyliä tulee olla leveydeltään 1500 mm (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 33.) Invalidiliiton sivuilla kulkuväyliä minimileveydeksi kerrotaan 1200 mm. Ohittamista varten Invalidiliitto suosittelee, että kulkuväylän tulisi olla ohittamista varten vähintään 1500 mm. Kulkuväyliä ei saa kaventaa esimerkiksi mainoksilla tai kalusteilla. Mikäli kulkureiteillä on tasoeroja, portaiden ohella tulee olla enintään 5 % kaltevuustason luiska ja katettuna enintään 8 % tai hissi. (Miten järjestää esteetön tapahtuma 2018.)

On tärkeää, että tapahtuma-alueella on levähdyspaikkoja, joihin voidaan istua lepäämään esimerkiksi kulkureittien varrella. Levähdyspaikat on tarkoitettu kaikille sellaisille henkilöille, jotka eivät jaksakaan seistä kauaa tai kävellä pitkiä matkoja. Penkeillä on hyvä olla selkä- ja käsi-nojat istuinmukavuutta ja nousemista ajatellen. Jos kyseessä on ulkoilmatapahtuma, osa levähdyspaikoista pitää sijoittaa varjoon, jotta mahdolliselta auringonpaasteelta pääsee halutessaan suojaan. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 49-52.)

2.6.4 Inva-wc

Tapahtumapaikalla tulee olla vaatimukset täyttävä ja esteetön wc, joka on merkitty selkeästi ja asianmukaisesti (Miten järjestää esteetön tapahtuma 2018). Esteettömiä wc-tiloja tulee olla riittävästi tapahtumaan kokoon nähden. Esteettömällä wc-tilalla tarkoitetaan riittävän tilavaa ja helppokäyttöistä wc-tilaa liikkumisen apuvälinettä käyttävälle henkilölle. Esteettömien wc-tilojen täytyy olla sukupuolineutraaleja, jotta myös liikuntavammaisten henkilöiden avustajat pääsevät esteettömään wc-tilaan. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 37, 67.) Kun tarkastellaan esteettömien wc-tilojen määrää, otetaan huomioon rakennuksen käyttötarkoitus, toiminnallisuuden kokonaisuus ja kulkuyhteyksien pituus. On hyvä ottaa huomioon esimerkiksi, kuinka suuri yhtäaikaisten käyttäjämäärän oletetaan olevan. (Yleinen esteetön wc 2023.)

Inva-wc:n oven leveys on vähintään 850 mm ja kynnyksen korkeus enintään 20 mm. Wc-tilassa on oltava 1500 mm vapaata tilaa kääntymiselle. Wc-istuimen molemmilla puolilla täytyy olla ylös nostettavat käsituot. Käsisaippuan ja käsipyyhkeiden tulee olla 900 mm käyttökorkuudella, jotta pyörätuolin käyttäjän on helppo käyttää niitä. Ulkoilmatapahtumiin voi olla haastavaa löytää nämä kriteerit täyttävää, siirrettävää wc-tilaa. Tällaisessa tilanteessa täytyy vertailla eri maahantuojien vaihtoehtoja ja valita niistä paras vaihtoehto. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 68-70.)

2.6.5 Pyörätuolikatsomo

Jokaisessa katsomossa tulee olla paikkoja myös pyörätuolia käyttäville henkilöille. Jokaista 60 tavallista istuinpaikkaa kohden tulisi olla 2 pyörätuolipaikkaa. On tärkeää huomioida, että pyörätuolikatsomossa on tilaa ja istuinpaikkoja myös avustajille. Pyörätuolikatsomoon on oltava täysin esteetön kulkureitti. Pyörätuolikatsomossa pitää olla myös pistorasioita, jotta tarvittavat apuvälineet saadaan tarvittaessa kytkettyä sähköverkkoon. Jokaiselle esteettömälle paikalle tulisi varata leveydeltään 900 mm ja syvyydeltään 1400 mm tila. Ideaalitalanteessa pyörätuolipaikan takana olisi hyvä olla tyhjää tilaa 900 mm mahdollista ohittamista varten. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 38, 73-76.)

Mikäli kyseessä on ulkoilmatapahtuma tai muu yleisötapahtuma missä seistään, pyörätuolikatsomoa varten tarvitaan korokkeita. On hyvä ottaa huomioon, että katsomokoroke ei peitä muiden tapahtumaan osallistuvien henkilöiden näkyvyyttä lavalle. Katsomokorokkeelta tulisi olla myös esteetön näkymä lavalle, jotta myös liikuntavammaiset henkilöt näkevät esityksen mahdollisimman hyvin. Katsomokorokkeelle pääsyn tulee olla esteetön ja liuskojen täytyy noudattaa yleisiä esteettömyyden ohjeistuksia. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 39.)

2.7 Henkilökunta osana turvallista ja saavutettavaa tapahtumaa

Henkilökunnalla on suuri merkitys osana turvallista ja saavutettavaa tapahtumaa. Henkilökunnan asenteilla ja suhtautumisella liikuntavammaisiin henkilöihin on valtava merkitys siihen, miten nämä henkilöt kokevat tapahtumaan osallistumisen mielekkyyden. Olisi ideaalia, että henkilökunta suhtautuisi myönteisesti saavutttavuuteen ja asiakkaille tulisi tervetullut olo. Vaikka henkilökohtaiset avustajat pääsevät aina maksutta yleisötapahtumiin, olisi hyvä, että myös tapahtuman henkilökunta olisi valmis auttamaan ja opastamaan. Henkilökunnan tulee välttää yliholhoavaa käytöstä. (Miten järjestää esteetön tapahtuma 2018.)

Tapahtuman henkilökunnan on tärkeää tietää esteettömät kulkureitit, saavutettavuuskäytännöt, arvot ja periaatteet. Näiden asioiden oppimista varten voidaan järjestää erillisiä saavutettavuuskoulutuksia. Henkilökunnan ja henkilökohtaisten avustajien lisäksi tapahtumaan voivat osallistua myös yleiset avustajat. Yleiset avustajat ovat vapaaehtoisia ja avustamiseen koulutettuja henkilöitä. Yleisavustajat eivät saa antaa sairaanhoidollista tai erityistä

ammattitaitoa vaativaa avustamista, eivätkä he missään nimessä korvaa liikuntavammaisten henkilöiden omia avustajia. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 23-25.) Yleisavustajista voi kuitenkin olla paljon hyötyä, kun järjestetään turvallista ja saavutettavaa tapahtumaa. Yleisavustajat voivat myös parantaa liikuntavammaisten henkilöiden oloa, että he todella ovat tervetulleita kyseiseen tapahtumaan.

3 Kehittämisasetelma

Opinnäytetyö voidaan toteuttaa kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena, kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena tai toimintatutkimuksena tai kehittämistutkimuksena. Tämä opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä. Kehittämistutkimus sisältää kaksi prosessia: kehittämistyö ja tutkimus. Kehittämistyön kohteena voi olla jokin tuote, palvelu tai toiminta. Tutkimuksen lopputuloksena syntyy opinnäytetyö. Pelkkä kehittäminen ei ole tutkimusta, ja opinnäytetyössä täytyy aina olla mukana myös tutkimuksellinen näkökulma. Tästä syystä kehitystyö tarvitsee rinnalleen tutkimuksellisen näkökulman, josta syntyy kehittämistutkimuksen käsite. (Kananen 2012, 12,20,45.)

Kehittämistyön aineistona käytettiin aiempia tutkimuksia, tapauksia ja aihetta käsitteleviä lakeja tutkimalla, mitä esteettömyydestä, saavutettavuudesta ja tapahtumaturvallisuudesta tiedetään tällä hetkellä. Kehittämistyön menetelmänä käytettiin kyselyä. Kyselyiden tieto kerättiin sähköisten lomakkeiden avulla. Kyselylomakkeet jaettiin tapahtuman järjestäjälle taholle ja liikuntavammaisille henkilöille, jolloin saatiin kattava kuva liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuudesta.

3.1 Menetelmät

Kananen (2012,19) kertoo, että kehittämistutkimus on eri tutkimusmenetelmien yhdistelmä ja kehittämistutkimuksessa voidaan käyttää niin kvalitatiivisia kuin kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä. Perinteisiä määrällisiä tutkimusmenetelmiä ovat esimerkiksi strukturoitu lomakehaastattelu ja lomakekysely. Määrällistä tutkimusmenetelmää käytetään tilanteessa, jossa halutaan testata teorian paikkansapitävyyttä. Laadullisia tutkimusmenetelmiä ovat esimerkiksi erilaiset haastattelutyypit ja havainnointi. Laadullisten tutkimusmenetelmien tavoitteena on kuvata todellista elämää ja ymmärtää ilmiötä tai asiaa syvällisellä tasolla. (Ojasalo, Moilanen, Ritalahti 2014, 104.)

Tämän opinnäytetyön menetelmäksi valittiin laadullinen lähestymistapa, koska tavoitteena oli ymmärtää liikuntavammaisten henkilöiden todellista elämää ja niitä haasteita, joita he kohtaavat erilaisissa tapahtumissa. Menetelmänä käytettiin kyselyä. Kysely on aineistonhankintamenetelmä, jonka avulla pyritään saamaan tarkkaan valitulta ihmisjoukolta vastauksia

samoihin kysymyksiin. Kysely voidaan toteuttaa monella eri tavalla, riippuen siitä mitä kyselyn avulla halutaan selvittää. (Kyselyt 2016.)

Tämän opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeiden avulla liikuntavammaisilta henkilöiltä, joilla on kokemusta erilaisista tapahtumista. Tarkoituksena oli saada kyselyyn vastaajia 5-10 henkilöä, joilla on jonkinasteinen liikuntarajoite. Kyselyyn vastasi 6 henkilöä. Tämä on määränä ihan kelvollinen. Vilkka (2005, 126) kertoo, että laadullisen tutkimusmenetelmän avulla saadun aineiston kokoa määrittelee laatu, ei määrä. Hirsjärvi ja Hurme (2010, 59) toteavat, että osallistujien määrää tulisi tarkastella harkinnanvaraisen näytteen avulla. Harkinnanvaraisella näytteellä pyritään ymmärtämään jotain tapahtumaa tai ilmiötä syvällisellä tasolla. Vaikka haastatteluun tai kyselyyn osallistujia olisi määrällisesti vähän, voidaan silti saada merkittävä määrä tietoa. (Hirsjärvi & Hurme 2010, 59.)

Lisäksi tarkoituksena oli saada 1-5 tapahtumaturvallisuudesta vastaavaa yritystä vastaamaan kyselyyn. Vain yhden yrityksen edustaja vastasi tiedusteluihin. Tähän kyselyyn olisi ollut toivottavaa saada enemmän yrityksen edustajia vastaamaan.

3.2 Aineiston kerääminen

CP-liiton kautta saatiin yhteystietoja sellaisilta henkilöiltä, jotka olivat kiinnostuneita vastaamaan kyselylomakkeeseen. Kyselylomake lähetettiin heille sähköpostitse, eli kysely tehtiin täysin sähköisesti. Kyselylomake tehtiin Word-tiedostona, jossa oli monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kyselylomaketta varten saatiin kuusi vastaajaa, joilla on käytännön kokemusta erilaisista tapahtumista liikuntavammaisen henkilön näkökulmasta.

Kyselyitä tehtiin kaksi erilaista, koska vastaajat vastasivat kysymyksiin eri näkökulmista. Tämän vuoksi kysymyksiä muokattiin sen mukaan, oliko haastateltava asiakas vai tapahtumaturvallisuudesta vastaava taho. Kyselylomakkeet sisälsivät monivalintakysymyksiä, joissa vastaukset olivat kyllä/ei tai aina, joskus, harvoin, ei ollenkaan. Tällaisista vastausvaihtoehdoista vastaajien on helppo löytää sopiva vastausvaihtoehto. Kyselyyn laadittiin myös avoimia vastauksia sisältäviä kysymyksiä, jotta vastauksista saatiin persoonallisempia ja laajempia. Aineistosta tunnistetaan ongelmakohtia, kerätään huomiota ja näkökantoja, sekä henkilöiden ja yritysten omia parannusehdotuksia. Jotta tapahtumaturvallisuudesta saataisiin kokonaisvaltainen kuva, kyselylomake lähetettiin eri kysymyksillä tapahtumia järjestävälle taholle. Suurin osa tapahtumia järjestävistä tahoista eivät vastanneet yhteydenottoihin, mutta yksi tapahtuma-alan yritys vastasi tähän kyselyyn.

3.3 Kyselylomakkeen laatiminen

Kyselylomakkeiden avulla voidaan kerätä tietoa esimerkiksi uskomuksista, mielipiteistä, arvoista, tiedosta, käyttäytymisestä ja toiminnasta. Kyselylomakkeissa voi olla avoimia

kysymyksiä, monivalintakysymyksiä tai asteikkoihin perustuvia kysymystyyppisiä. Avoimella kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, jonka jälkeen jätetään tyhjä tila vastausta varten. Monivalintakysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, johon tutkija on laatinut valmiiksi vastausvaihtoehdot. Asteikkoihin perustuvassa kysymystyyppissä esitetään väittäjä, johon vastaaja vastaa asteikon avulla, kuinka samaa mieltä hän on asiasta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 197-198.) Tämän opinnäytetyön kyselylomakkeissa käytettiin avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä, joissa vastausvaihtoehdot olivat kyllä/ei/en osaa sanoa.

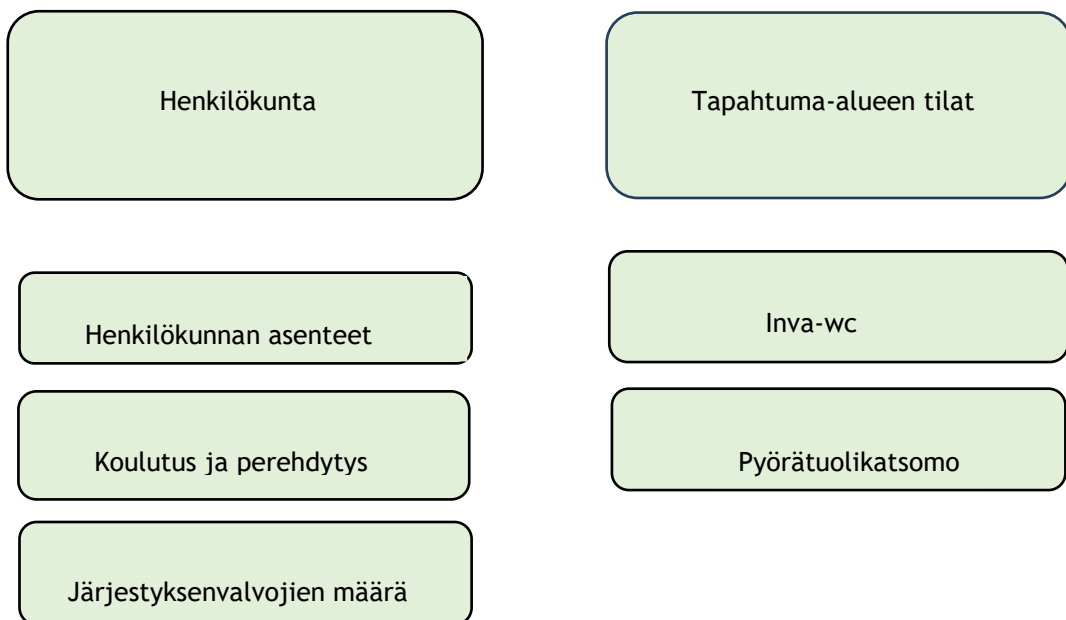
Kyselylomakkeissa käytettiin monivalintakysymyksiä, koska tämän kysymystyyppin avulla voidaan vaivattomasti vertailla tuloksia keskenään. Vastauksia on helpompi analysoida, sillä vastausvaihtoehdot ovat keskenään samankaltaisia. Kyselylomakkeissa haluttiin käyttää myös avoimia kysymyksiä. Avointen kysymysten avulla vastaajat pääsevät kertomaan mielipiteensä omin sanoin käsiteltävästä aiheesta. On hyvä ottaa huomioon, että kysymykset ovat lyhyitä, selkeitä ja tarkkoja. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 201.) Kysymyslomakkeiden kysymykset laadittiin jo olemassa olevat teoriatiedon ja lähdekirjallisuuden pohjalta. Kysymysten tavoitteena oli ymmärtää liikuntavammaisten henkilöiden kokemia haasteita erilaisissa tapahtumissa ja tapahtumia järjestävän tahon näkemyksiä tapahtumaturvallisuuden ja saavutettavuuden toteutumisesta.

Kyselylomakkeet tulee aina testata ennen varsinaisen kyselyn aloittamista. Testaamisella varmistetaan kyselylomakkeen toimivuus, vastausvaihtoehtojen selkeys ja ymmärrettävyys sekä vastaamiseen käytetty aika. Testaamisvaiheessa kysymyksiä voidaan vielä muokata, mikäli lomakkeessa on turhia kysymyksiä tai jokin olennainen kysymys puuttuu. (Vilkkä 2005, 88.) Kyselylomakkeet testattiin niin, että yksi CP-liiton jäsenistä tarkasteli kyselylomakkeita ja kertoi mielipiteensä kyselylomakkeiden toimivuudesta. Tämän pohjalta kysymyksiä tarkennettiin ja muotoa muutettiin, kunnes kysymykset ja vastausvaihtoehdot olivat riittävän selkeitä, ymmärrettäviä ja toimivia.

3.4 Aineiston analysointi

Kyselyaineisto analysoitiin sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan hyödyntää yksittäisenä metodina tai väljänä viitekehyksenä. Tässä kehittämistyössä sisällönanalyysiä käytettiin väljänä viitekehyksenä ja varsinaisena menetelmänä käytettiin teemoittelua. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston ryhmittelyä teemojen ja aihealueiden mukaan. Sisällönanalyysi voidaan toteuttaa joko aineisto- tai teorialähtöisesti. Tässä analyysissä käytettiin teorialähtöistä lähestymistapaa. Teorialähtöisessä sisällönanalyysissä aineisto luokitellaan perustuen aikaisempaan, jo olemassa olevaan tietoperustaan. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91-93, 113.) Teorialähtöinen sisällönanalyysi valittiin, koska tutkittavasta aiheesta on paljon aiempaa tutkimustietoa ja painettua lähdekirjallisuutta.

Sisällönanalyysi aloitettiin luomalla väljä analyysirunko, johon muodostettiin teemoittelun pääluokat jo olemassa olevan teorian pohjalta. Tämän jälkeen kyselyn avoimia kysymyksiä tarkasteltiin ja aineistosta alleviivattiin kaikki ne lausumat, jotka liittyivät teemoittelun pääluokkiin. Alleviivatut sitaatit kirjattiin Excel-taulukon ja sitaattien pohjalta luotiin pelkistetyt lausumat. Pelkistettyjen lausumien avulla luotiin alaluokkia teemoitteluun. Teemoittelun perusteella pääluokat ovat Henkilökunta ja Tapahtuma-alueen tilat. Henkilökunta-pääluokan alaluokiksi muodostuivat henkilökunnan asenteet, koulutus ja perehdytys, sekä järjestystenvalvojien määrä. Tapahtuma-alueen tilat-pääluokan alaluokiksi muodostuivat inva-wc ja pyörätuolikatso (Kuvio 2.)



Kuvio 2. Sisällönanalyysin teemat

3.5 Ohjeistuksen laatiminen

Tämän kehittämistyön tavoitteena oli luoda tunnistettujen ongelmakohtien pohjalta ohjeistus tapahtumia järjestäville tahoille. Ohjeistusta varten hyödynnettiin opinnäytetyön tietoperustaa, joka koostuu sähköisistä lähteistä, oppaista, ohjeistuksista ja laeista. Tietoperustan lisäksi hyödynnettiin kyselylomakkeiden vastauksia ja esiin nousseita teemoja.

Kyselylomakkeiden avoimet kysymykset teemoiteltiin. Ohjeistus luotiin teemoiteltujen aiheiden pohjalta. Ohjeistus pyrittiin luomaan mahdollisimman selkeäksi ja helposti ymmärrettäväksi kokonaisuudeksi, jotta ohjeistusta olisi helppo ja nopea hyödyntää. Kun ohjeistus on selkeä ja helposti ymmärrettävä, vältetään mahdolliset tulkintavirheet ja muut epäselvyydet.

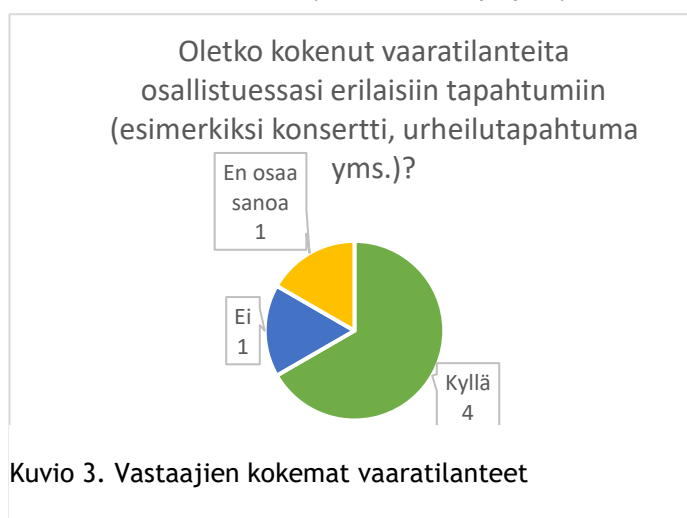
Ohjeistus sisältää kaikki tärkeät osa-alueet, jotka tulee ottaa huomioon saavutettavaa ja turvallista tapahtumaa suunniteltaessa. Ohjeistus sisältää tapahtuman suunnittelun, infomateriaalin kokoamisen, tapahtumapaikalle saapumisen, kulkuyhteydet, opasteet, kulkuväylien esteettömyyden, esteettömät autopaikat, esteettömät wc-tilat, pyörätuolikatsomon, alueen kahvilat ja ravintolat, poistumisreitit, viranomaisyhteistyön, tapahtuman toteutuksen, sekä tapahtuman jälkipuinnin ja kehitystyön. Ohjeistus on todella laaja, mutta se sisältää kaikki turvallisen ja saavutettavan tapahtuman kulmakivet, jotta liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua tasa-arvoisessa asemassa erilaisiin tapahtumiin.

4 Tulokset

Kuusi toimintarajoitteista henkilöä vastasi kyselyyn ja heidän antamia vastauksia analysoitiin. Kyselylomakkeessa oli monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymysten lisäksi lomakkeessa oli myös avoimia ja tarkentavia kysymyksiä, joihin vastaaja sai kertoa kokemuksistaan omin sanoin (Liite 1). Yksi tapahtumajärjestävä taho vastasi kyselyyn. Tässäkin kyselylomakkeessa oli monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Kysymykset oli suunniteltu nimenomaan tapahtumia järjestäville tahoille.

4.1 Liikuntavammaisten henkilöiden kyselylomakkeen vastaukset

Tässä luvussa käsitellään kyselylomakkeen vastauksia. Tässä kappaleessa keskitytään esille tulleisiin ongelmakohtiin liittyen liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuuteen. Ensimmäisessä kysymyksessä kartoitettiin liikuntavammaisten henkilöiden kokemia vaaratilanteita tapahtumissa. Suurin osa vastanneista kertoi kokeneensa vaaratilanteita erilaisissa tapahtumissa. Vaaratilanteet johtuivat useimmiten muista tapahtumaan osallistuneista henkilöistä. Ihmiset olivat vahingossa tönineet tai kaatuneet pyörätuolin päälle ja pyörätuolia käyttävät ihmiset kokivat itsensä turvattomaksi. (Kuvio 3.) Liikuntavammaisten henkilöiden saamista vastauksista kävi myös ilmi, että järjestyksenvalvoja ei ollut lähistöllä.



Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin liikuntavammaisten henkilöiden kokemuksia syrjivästä käytöksestä. Neljä henkilöä kuudesta olivat kokeneet syrjivää käytöstä erilaisissa tapahtumissa. Syrjivä käytös on ilmennyt monella eri tavalla, kuten esimerkiksi ylimielisenä käytöksenä ja mitätöivänä puheena. Syrjivää käytöstä on koettu niin henkilökunnan kuin muiden tapahtumaan osallistuneiden henkilöiden osalta. (Kuvio 4.)

Kohtaan jatkuvasti syrjivää käytöstä. Pahinta on ollut estää minulta pääsy johonkin turvallisuussyihin vedoten. Hyvin tavallista on, että en voi pyörätuolin käyttäjänä päättää itse mihin voin mennä, vaan minun puolestani on päätetty missä päin tilaa saan olla. (Vastaja 2)

Mitätöivänä puheena, ylimielisenä käytöksenä, sekä apuvälineiden hyväksikäyttönä ilman lupaa. Esimerkiksi nainen vaan hyppäsi mun rollaattorin päälle, kysymättä yhtään mitään- nähdäkseen paremmin. Poikakaveri tuli ja kysyi, onko tämä ok ja nainen vaan oli kuin ei mitään. Totesin, että ei. (Vastaja 4)



Kuvio 4. Vastaajien kokemus syrjivästä käytöksestä

Seuraava kysymys käsitteli liikuntavammaisten henkilöiden kokemuksia holhoavasta käytöksestä heitä kohtaan. Jokainen vastaja oli kokenut tapahtumissa liiallisen holhoavaa käytöstä. Pääosin holhoava käytös on ollut negatiivissävytteistä tai koettu sellaisena. Vain yksi vastajista oli kokenut harmitonta ja hyvántahtoista holhoavaa käytöstä. Muilla vastanneilla kokemukset olivat erittäin negatiivisia. (Kuvio 5.)

Minulle tarjotaan koko ajan apua, vaikka en sitä tarvitsisi. Oikeasti vaarallista on väkisin auttaminen, jota tapahtuu koko ajan. Tällä tarkoitan siis sitä, että minua aletaan esimerkiksi työntää lupaa kysymättä. (Vastaja 3)



Kuvio 5. Vastaajien kokemus liiallisen holhoavasta käytöksestä

Seuraavassa kysymyksessä kartoitettiin, ovatko liikuntavammaiset henkilöt kokeneet jotain muuta vääryyttä osallistuessaan tapahtumiin. Puolet vastanneista olivat sitä mieltä, että he eivät olleet kokeneet mitään muuta vääryyttä. Loput vastaajista olivat kuitenkin sitä mieltä, että ovat kokeneet jotain muuta vääryyttä omasta mielestään erilaisissa tapahtumissa. (Kuvio 6.)

On väärin, että esteettömiä paikkoja ja avustajan lippuja ei voi valita netistä. Useimmiten puhelinpalvelut ovat auki rajoitetusti. Tämä on iso ongelma etenkin suosituimmissa tapahtumissa ja esityksissä. En ole vuosiin voinut edes haa-veilla esimerkiksi Q-teatterin näytelmistä, koska liput menevät netin kautta tosi nopeasti. (Vastaaaja 5)



Kuvio 6. Vastaajien kokema muu vääryys

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää, ovatko opasteet olleet riittäviä erilaisissa tapahtumissa. Vastausten perusteella voidaan sanoa, että tapahtumien opasteet ovat suurimmaksi osaksi riittävän hyviä. Haastatteluissa tuli esille, että opasteet ovat pääsääntöisesti ja useimmiten riittävät. Jotain ongelmakohtia kuitenkin kävi ilmi. (Kuvio 7.)

Sijoittaminen paremmaksi, pitäisi olla paljon isommat opasteet ja iso kuva.
(Vastaja 6)



Kuvio 7. Opasteiden riittävyys

Tässä kysymyksessä haluttiin selvittää inva-wc:n sijaintia ja käytettävyyttä. Pääsääntöisesti inva-wc:t ovat olleet suhteellisen lähellä pyörätuolikatsomoa, mutta se on täysin riippuvainen paikasta ja tapahtumasta. Ongelmia ilmeni kuitenkin hyvin paljon liittyen vessojen käytettävyyteen. Muut kuin liikuntarajoitteiset henkilöt käyttävät inva-vessoja ja tästä syystä niiden käytettävyys ja saavutettavuus on suhteellisen huono. (Kuvio 8.)

Festareilla ei-pyörätuoli-ihmiset käyttävät invavessaa ja aina täynnä. (Vastaja 2)

Se on yleensä ollut julkisten vessojen kanssa samassa paikassa, siellä ollaan harrastettu seksiä jne toimintaa. Tavalliset ihmiset sotkevat sen siihen kuntoon, ettei siellä kykene asioimaan, avustajan on ihan mahdonta avustaa sellaisessa miljöössä. Olen ollut festareilla, joissa invavessan kaiteeseen oli ripustettu ulosteella kuorrutettuja vessapapereita, joita löytyi myös lattialta ja istuimesta. Se oli kuvottavin mahdollisin kokemus. (Vastaja 4)



Kuvio 8. Inva-wc:n käytettävyys

Tässä kysymyksessä haluttiin selvittää, ovatko inva- vessat olleet soveltuvia ja hyvässä kunnossa. Inva- vessat ovat suurimmaksi osaksi olleet soveltuvia ja hyvässä kunnossa. Osa vastaajista kuitenkin toi esille joitakin ongelmakohtia liittyen vessojen soveltuvuuteen. Joissakin tapauksissa inva-wc:t ovat olleet liian pieniä, joka tarkoittaa sitä, että avustaja ei mahdu vessaan liikuntarajoitteisen henkilön kanssa. Joissakin tilanteissa vessoissa ei ole ollut paperia, käsidesiä tai juoksevaa vettä. (Kuvio 9.)



Kuvio 9. Inva-wc:n soveltuvuus

Tässä kysymyksessä kartoitettiin liikuntavammaisten henkilöiden turvattomuudentunnetta tapauksissa. Puolet vastanneista kertoi kokeneensa turvattomuudentunnetta erilaisissa tapauksissa, kun taas puolestaan loput vastanneista ei ollut tällaista kokenut. He, jotka olivat kokeneet tönimistä tai muita kanssaihminen aiheuttamia vaaratilanteita, kokivat myös turvattomuutta tällaisissa tilanteissa. (Kuvio 10.)



Kuvio 10. Vastanneiden turvattomuudentunne

Tässä kysymyksessä haluttiin vastauksia siihen, ovatko järjestyksenvalvojat olleet pääsääntöisesti lähellä ja saavutettavissa. Järjestyksenvalvojat ovat vastanneiden mukaan olleet useimmiten aina lähistöllä ja käytettävissä. Kaksi vastaajaa kertoi, etteivät olleet nähneet yhtäkään järjestyksenvalvojaa lähellään. Pääsääntöisesti järjestyksenvalvojat ovat olleet helposti saavutettavia. (Kuvio 11.)



Kuvio 11. Järjestyksenvalvojan saavutettavuus

Tässä kysymyksessä haluttiin selvittää, onko taksin noutopaikka ollut pääsääntöisesti selkeästi osoitettu. Yksi vastaajista ei käytä taksia, joten hän ei osannut ottaa tähän asiaan kantaa. Osan mielestä taksin noutopaikka oli selkeästi osoitettu, mutta negatiivista palautetta tuli myös jonkin verran. Kaikki negatiivinen palaute koski henkilökunnan tietämättömyyttä liittyen taksien noutopaikkaan. (Kuvio 12.)

Usein henkilökunta ei tiedä taksien noutopaikkaa. Järjestyksenvalvojat eivät päästä invatakseja riittävän lähelle noutamaan asiakkaita. (Vastaaaja 5)

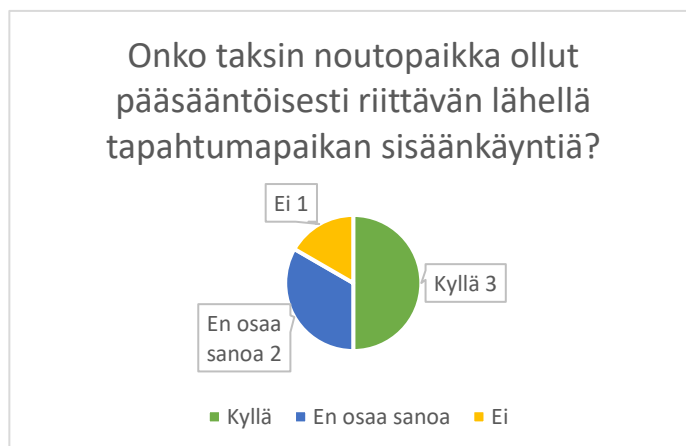
Usein järjestäjätkään eivät tiedä minne opastavat taksit ja siitä voi syntyä heidän kesken tappelu, koska joitakin on opastettu toisin kuin toisia. (Vastaaaja 1)



Kuvio 12. Taksin noutopaikka

Tässä kysymyksessä kartoitettiin taksin noutopaikan sijaintia. Taksin noutopaikan läheisyys riippuu täysin tapahtumasta ja sen järjestäjästä. Joissakin tapahtumissa taksin noutopaikka on lähellä tapahtumapaikan sisäänkäyntiä, kun taas joissakin tapahtumissa se on todella kaukana. (Kuvio 13.)

Jos taksi oli väärän yhtiön taksi (case tapiolafestivaali, jossa vain yhden taksi-yhtiön taksit saivat ajaa tapahtuma-alueen eteen.) ei järjestysmiehet päästäneet takseja noutoalueelle. Tapahtumassa oli myyty Lähitaksi- yritykselle etuoikeus päästä tuomaan ja noutamaan asiakkaat lähempää kuin muut. (Vastaaaja 3)



Kuvio 13. Taksin noutopaikan läheisyys

Seuraavassa kysymyksessä haluttiin selvittää pyörätuolikatsomon sijaintia. Suurin osa vastanneista olivat sitä mieltä, että pyörätuolikatsomon sijainti on yleensä hyvä eri tapahtumissa. Tämäkin on riippuvainen tapahtumasta ja sen järjestäjästä, kuinka hyvin pyörätuolien sijainti on suunniteltu ja toteutettu. Joissakin tapahtumissa pyörätuolikatsomo on tapahtuma-alueen takaosassa, mutta sieltä kuitenkin näkee lavalle. (Kuvio 14.)

Useimmiten pyörätuolikatsomon sijainti on erittäin huono. Kukaan ei vapaaehtoisesti valitsisi sitä. Ongelmana on myös se, että pyörätuolikatsomo eristää minut muista ihmisistä, mukaan lukien seuralaiseni. Se ei ole kohtuullista etenkin silloin kun minun pitäisi huolehtia mukanani olevista lapsista. (Vastaaaja 1)



Kuvio 14. Pyörätuolikatsomon sijainti.

Tämän kysymyksen kohdalla keskityttiin pyörätuolikatsomon tilavuuteen ja selvästi nousi yksi suurimpia ongelmia liittyen liikuntarajoitteisten henkilöiden tapahtumaturvallisuuteen. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että tapahtumissa on yleensä aivan liian pieni pyörätuolikatsomo ja se tuo mukanaan paljon ongelmia. (Kuvio 15.)

Pyörätuolikatsomot usein liian ahtaita ja pyörätuolien liikkuminen katsomossa on äärimmäisen haasteellista. (Vastaaaja 6)

Pyörätuolikatsomoissa ei yleensä ole riittävästi tilaa etenkin useammalle pyörätuolinkäyttäjälle. (Vastaaaja 1)

Yleensä ne on järjestelmällisesti liian pieniä eivätkä huomioi kulkusuuntia lainkaan. Lavalla voi olla sekä isoa että pientä apuvälinettä samaan aikaan + avustajia, joiden pitäisi voida tehdä duuniaan, mutta myös voida istua jossain ja syödä vaikka jotain. Jos eturivissä olevalle tulee medikaalihätä taikka tarvitsee poistua vessaan, se tarkoittaa yleensä sitä, että koko porukka pitää poistua lavalta, jotta se eturivin tyyppi pääsee pois. Tämän takia useampi reitti lavalle ja lavalta pois olisi hyvä. (Vastaaaja 3)



Kuvio 15. Pyörätuolikatsomon koko

4.2 Kyselystä esiin tulleet kehitysehdotukset

Kyselylomakkeen lopussa oli kohta, johon vastaajat saivat kirjoittaa kehitysehdotuksia tapahtumanjärjestäjille. Tämä on todella arvokasta tietoa, sillä liikuntavammaiset henkilöt ovat itse käyneet tapahtumissa ja tietävät mikä siellä toimii hyvin ja missä olisi vielä paljon kehitettävää.

Kehitysehdotuksissa nousi esiin teemat henkilökunnan ystävällinen ja ymmärtäväinen käytös, järjestyksenvalvojen riittävä määrä, pyörätuolikatsomon koko ja inva-wc:n käyttö. Henkilökunnalta toivottiin ystävällistä käytöstä.

Ystävällinen käytös, ymmärrystä, pyörätuoliluiskat/reitit pidettävä avoimena ja helposti käytettävissä, kohtelu yhdenvertaista, inva-vessassa on usein ylimääräistä tavaraa. (Vastaaaja 6)

Yksi usein esille noussut teema oli järjestyksenvalvojen määrä. Monissa tilanteissa vastaajat olivat kokeneet, että järjestyksenvalvoja ei ollut lähellä. Pyörätuolikatsomon riittämätön koko herätti myös vastaajissa paljon ajatuksia. Yksi vastaajista antoi kehitysehdotuksen, että pyörätuolia käyttävä henkilö saisi itse päättää meneekö hän pyörätuolikatsomoon vai permannolle.

Pyörätuolikatsomon tulisi olla riittävän tilava. Avustajalle oma istuin. Ottakaa mallia Olympiastadionilta. Järkkäreiden tulee olla hereillä, ettei vääriä henkilöitä pääse pyörätuolikatsomoon (case nokia areena). (Vastaaaja 1)

Olisi hyvä saada valita meneekö pyörätuolia käyttävä henkilö permannolle vai pyörätuolikatsomoon. Minulta on kysytty Logomossa, että haluanko mennä permannolle vai pyörätuolikatsomoon. Monessa tilanteessa taas on sanottu, että minulla ei ole mitään asiaa permannolle. Tähän tulisi saada yhtenäinen ohjeistus ja mielellään vapaus valita. (Vastaaaja 4)

Invavessojen käyttöön saatiin myös kehitysehdotuksia. Vastaajien mielestä olisi tärkeää, että invavessoja vahdittaisiin. Tällä tavalla invavessoja ei käyttäisi muut kuin liikuntavammaiset tai -rajoitteiset henkilöt.

Inva-bajamajat lähelle invakatsomoa ja että järjestyksenvalvoja seuraamaan, että sille tarkoitettu käyttäjäryhmä käyttää invavessaa. (Vastaaaja 1)

4.3 Tapahtumanjärjestäjän kyselylomakkeen vastaukset

Yhdelle tapahtumia järjestävälle taholle laadittiin erillinen kyselylomake (Liite 2.) Näin saatiin kokonaisvaltaista tietoa siitä, mikä on liikuntavammaisten tapahtumakävijöiden ja tapahtumia järjestävän tahon näkemykset tapahtumaturvallisuudesta. Tapahtumia järjestävä taho kertoi, että heillä ei ole erillistä ohjeistusta koskien liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuutta. Liikuntavammaiset henkilöt on kuitenkin huomioitu turvallisuuspäällikön laatimassa järjestyksenvalvonnan toimintaohjeessa. Järjestävän tahon mielestä uudesta ohjeistuksesta olisi heille kuitenkin hyötyä.

Liikuntavammaisille henkilöille ei ole olemassa erillistä sisäänkäyntiä tapahtumaan, eivätkä inva-wc:t ole lähellä pyörätuolikatsomoa. Järjestävän tahon mukaan liikuntavammaisilla henkilöillä on kuitenkin esteetön pääsy pois pyörätuolikatsomosta koko tapahtuman ajan ja järjestyksenvalvojat ovat pyörätuolikatsomon läheisyydessä. Ongelmia tai vaaratilanteita ei ole tapahtumanjärjestäjän mukaan ollut.

Evakuointitilanteessa järjestyksenvalvojat avustavat liikuntavammaisia henkilöitä. Tähän on saatavilla kuitenkin vain rajoitetusti henkilökuntaa. Järjestävä taho toivoo kokonaisvaltaista ohjeistusta, jotta tapahtumaelämyksen tasoa voitaisiin nostaa entisestään.

4.4 Tulosten yhteenveto

Tämän kehittämistyön tarkoituksena oli tutkia ja tunnistaa epäkohtia, joita liikuntavammaiset henkilöt kohtaavat erilaisissa tapahtumissa. Tavoitteena oli luoda tunnistettujen ongelmakoh- tien pohjalta ohjeistus tapahtumia järjestäville tahoille. Ohjeistusta varten tietoa on haettu alan lähdekirjallisuudesta, aiemmista tutkimuksista, havainnoimalla ja kyselylomakkeiden avulla. On merkittävää, että suurin osa haastateltavista oli joutuneet erilaisiin vaaratilantei- siin osallistuessaan tapahtumiin. Usein vaaratilanteet johtuivat muista tapahtumaan osallistu- neista, päihtyneistä henkilöistä. Tapahtumaturvallisuutta voitaisiin parantaa huolehtimalla siitä, että järjestyksenvalvoja ja muuta henkilökuntaa olisi riittävästi. Pääsääntöisesti kyse- llyyn vastaajat olivat sitä mieltä, että järjestyksenvalvoja oli lähettyvillä riittävästi.

Enemmistö vastaajista oli kokenut syrjivää käytöstä. Syrjivää käytöstä on koettu niin henkilö- kunnan kuin muiden tapahtumaan osallistuneiden henkilöiden osalta. Tapahtumaan osallistu- neiden henkilöiden osalta asiaan on vaikea puuttua. Mutta henkilökunta ei saisi missään

nimessä syrjiä mitään ihmisryhmää. Kuten Invalidiliiton sivuilla (Miten järjestää esteetön tapahtuma 2018) kerrotaan, henkilökunnan asenteilla ja suhtautumisella liikuntavammaisiin henkilöihin on valtava merkitys siihen, miten nämä henkilöt kokevat tapahtumaan osallistumisen mielekkyyden. Olisi ideaalia, että henkilökunta suhtautuisi myönteisesti saavutettavuuteen ja asiakkaille tulisi tervetullut olo. Tämä ei silti selvästi toteudu käytännön tasolla. Syrjivän käytöksen lisäksi henkilökunnan puolelta on koettu holhoavaa käytöstä liikuntavammaisia henkilöitä kohtaan. On todella hälyttävää, että jokainen haastateltava kertoi kokeneensa holhoavaa käytöstä.

Voidaan sanoa, että henkilökunnan voi olla vaikea tunnistaa tilanteita, joissa liikuntavammaisen henkilö tarvitsee apua ja milloin hän pärjää hyvin itseksensä. Jos henkilöistä ei huolehdita, se voidaan kokea syrjivänä käytöksenä. Toinen puoli on se, että ylihuolehtivainen palveluasenne voidaan nähdä ennemminkin holhoamisena.

Kun tarkastellaan tapahtumapaikalle saapumista, taksin jättöpaikan selkeä ja hyvin opastettu sijainti aiheutti hajontaa vastanneiden kesken. Selvästi ongelmatilanteet liittyivät henkilökunnan tietämättömyyteen taksien noutopaikoista. Monissa tapahtumissa henkilökuntaa ei oltu ohjeistettu taksien noutopaikoista tai ohjeistukset olivat olleet keskenään erilaisia. Tähän olisi vaivatonta puuttua ja kehittää perehdyttämällä henkilökuntaa asianmukaisesti. Taksin noutopaikan sijainti riippuu täysin tapahtumasta. Esteettömän tapahtuman tarkistuslistan (2020) mukaan saattoliikenteen jättöpaikan tulisi sijaita esteettömän sisäänkäynnin välittömässä läheisyydessä. Tähän pitää ehdottomasti kiinnittää huomiota tapahtumia järjestettäessä. Oli hyvä huomata, että tapahtumapaikkojen opasteet olivat suurimman osan kyselyyn vastanneiden mielestä riittävät.

Inva-wc:n käytettävyys ja soveltuvuus ovat pääsääntöisesti olleet riittävät vastanneiden mielestä. Ongelmia ilmeni kuitenkin hyvin paljon liittyen vessojen käytettävyyteen. Muut kuin liikuntavammaiset henkilöt käyttävät invavessoja ja tästä syystä niiden käytettävyys ja saavutettavuus on suhteellisen huono. Invavessat kuitenkin soveltuivat hyvin liikuntavammaisille henkilöille, kunhan muut kuin liikuntavammaiset henkilöt eivät käyttäisi näitä wc-tiloja. Ainoa puute mikä havaittiin, liittyi inva-bajamajoihin. Bajamajoissa pitäisi olla kaiteet ja käsikahvat, jotta käytettävyys olisi mahdollisimman helppoa. Ulkoilmatapahtumissa tulisi olla myös käsiopesupiste, joka ei toimi jalkapolkimella. Tällä tavalla myös liikuntavammaiset henkilöt voivat pestä kädet bajamajakäynnin jälkeen.

Pyörätuolikatsomoiden sijainti ja näkyvyys lavalle on ollut pääsääntöisesti todella hyvä. Kriittikkiä tuli kuitenkin pyörätuolikatsomoiden koosta. Jokaiselle esteettömälle paikalle tulisi varata leveydeltään 900 mm ja syvyydeltään 1400 mm tila, sekä pyörätuolipaikan takana olisi hyvä olla tyhjää tilaa 900 mm mahdollista ohittamista varten. (Kaartinen & Linnapuomi 2015, 38, 73-76.) Vastanneet olivat kuitenkin sitä mieltä, että pyörätuolikatsomot olivat

poikkeuksetta liian ahtaita ja siellä liikkuminen oli todella haastavaa. Onko kyse siitä, että pyörätuolikatsomot eivät täytä annettuja standardeja, vai siitä että standardit eivät ole riittävät? Joka tapauksessa pyörätuolikatsomoiden tulisi olla tilavampia, jotta liikkuminen helpottuisi ja mahdollisilta vaaratilanteilta vältyttäisiin. Kun tapahtumanjärjestäjää haastateltiin, hänen mukaansa liikuntavammaisilla henkilöillä on esteetön pääsy pois pyörätuolikatsomosta koko tapahtuman ajan ja järjestyksenvalvojat ovat pyörätuolikatsomon läheisyydessä. Tämä ei kuitenkaan riitä, mikäli pyörätuolikatsomo on todella ahdas ja muuten riittämättömän kokoinen.

Kyselyyn vastanneet henkilöt antoivat mielellään myös paljon kehitysehdotuksia koskien tulevia tapahtumia. Tapahtumanjärjestäjiltä ja henkilökunnalta toivottiin ystävällistä ja yhdenvertaista kohtelua. Pyörätuolikatsomoiden tulisi olla kooltaan isompia, jotta pyörätuolilla pääsisi liikkumaan, ohittamaan ja esimerkiksi poistumaan vessaan. Tämä on vaikea toteuttaa sisätilojen tapahtumissa, joissa on kiinteät pyörätuolikatsomot, mutta esimerkiksi ulkoilmatapahtumissa tähän asiaan voitaisiin ehdottomasti kiinnittää enemmän huomiota. Kehitysehdotuksia tuli myös järjestyksenvalvojien toimintaan. On tärkeää, että järjestyksenvalvojat vahvistivat, ettei pyörätuolikatsomoon pääse muita kuin liikuntavammaisia henkilöitä ja heidän avustajiaan. Invavessojen läheisyyteen tarvittaisiin myös lisää valvontaa, että invavessoja ei käytä muut kuin liikuntavammaiset henkilöt. Tämä toki vaatii työntekijöiden määrän lisäämistä, joka tuo lisäkustannuksia tapahtumanjärjestäjälle. Sekään ei ole kovin kustannustehokasta, että järjestyksenvalvoja vahtii vain ja ainoastaan invavessaa. Tähän voitaisiin hyödyntää myös yleisavustajia, jolloin vapaaehtoistyöntekijät eivät toisi lisää kuluja tapahtumanjärjestäjälle.

Oli myös merkittävä huomio tapahtumia järjestävältä taholta, että mahdollisessa evakuoititilanteessa henkilökuntaa on vain rajoitetusti. Tämän tarkoittaa sitä, että vaikka he auttavat liikuntavammaisia henkilöitä poistumaan rakennuksesta tai tapahtuma-alueelta, tämä turvallisuustoimi ei välttämättä ole riittävällä tasolla turvallisuuden näkökulmasta.

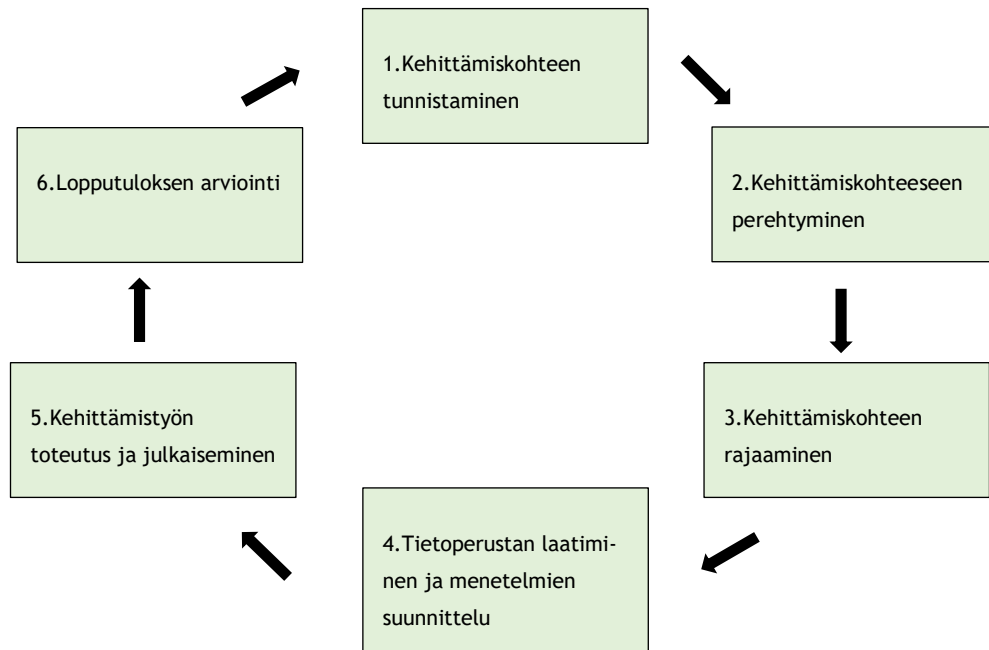
5 Ohjeistuksen laatiminen

Tämä opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä. Kehittämistyön lopputuloksena syntyi yhteinen ohjeistus liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuudesta. Ohjeistuksesta käy ilmi kaikki ne asiat, jotka tulee ottaa huomioon esteetöntä, saavutettavaa ja turvallista tapahtumaa suunniteltaessa.

5.1 Kehittämistyön prosessi

Kehittämistyö on aikaa vievä prosessi, joka koostuu monesta eri vaiheesta. Kehittämisprosessin alussa on tärkeä tunnistaa kehittämiskohde ja ymmärtää siihen liittyviä tekijöitä. Tämän

jälkeen perehdytään kehittämiskohteeseen teoriassa ja käytännössä, sekä aloitetaan tiedonhaku. Teoriatiedon pohjalta rajataan kehittämiskohde ja kehittämistyön näkökulma. Kun kehittämistyö on rajattu, seuraavat askeleet ovat tietoperustan laatiminen, sekä menetelmällisten lähestymistapojen valinta. Lopuksi kehittämistyö toteutetaan ja julkaistaan, jonka jälkeen on tärkeä arvioida lopputulosta. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 24.)



Kuvio 16. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 24, mukaeltu)

5.2 Ohjeistuksen laatimisen toteutus

Kehittämistyö alkoi kehittämiskohteen tunnistamisesta. Kehittämiskohteen tunnistaminen lähti liikkeelle tutkijan omasta mielenkiinnosta tapahtumaturvallisuutta ja saavutettavuutta kohtaan. Tutkijan lähisukulaisella on CP-vamma ja tästä syystä tutkija oli tunnistanut kehittämiskohteen osana saavutettavaa ja turvallista tapahtuman järjestämistä. Tietoperustaan tutustuminen alkoi tammikuussa vuonna 2023. Tietoperustana hyödynnettiin sähköisiä lähteitä, aiempia tutkimuksia aiheesta, painettua lähdekirjallisuutta ja alaa koskevia lakeja ja ohjeistuksia. Tämän pohjalta kehittämiskohteeksi rajattiin liikuntavammaisten henkilöiden tapahtumaturvallisuus ja että lopputuloksena syntyy yhtenäinen ohjeistus tapahtumanjärjestäjille. Tämän jälkeen alettiin kirjoittamaan tietoperustaa ja tämä ajoittui helmi- maaliskuulle vuonna 2023. Näihin aikoihin päätettiin myös menetelmälliset lähestymistavat ja ohjeistusta varten tietoa kerättiin sähköisten kyselylomakkeiden avulla.

Kyselyt tehtiin huhti- toukokuussa vuonna 2023. Tämän jälkeen tulokset analysoitiin sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Ohjeistuksen laatiminen aloitettiin kyselyistä syntyneiden teemojen ja jo olemassa olevan tietoperustan pohjalta. Sisällönanalyysin pääteemat olivat Henkilökunta ja Tapahtuma-alueen tilat. Aineiston pohjalta muodostui myös viisi alaluokkaa: järjestyksenvalvojen määrä, koulutus ja perehdytys, henkilökunnan asenteet, inva-wc ja pyörätuolikatsomo. Sisällönanalyysi ja teemoittelu tehtiin lokakuussa 2023. Tämän jälkeen voitiin aloittaa ohjeistuksen kokoaminen. Ohjeistuksen aiheet valittiin tietoperustan ja kyselyn teemojen perusteella. (Liite 3.)

Ohjeistus pitää sisällään suunnittelun, tapahtuma-alueelle saapumisen, opasteet, kulkureitit, poistumisreitit, pyörätuolikatsomon ja inva-wc:n kriteerit, sekä mitä pitää ottaa huomioon tapahtuman aikana. Ohjeistus sisältää paljon konkreettisia ohjeita ja kriteereitä siihen, mitä asioita pitää ottaa huomioon saavutettavuutta ja tapahtumaturvallisuutta tarkasteltaessa. Erityisen tärkeäksi aihealueeksi nousi kyselyiden perusteella henkilökunnan riittävyys, perehdytys, koulutus ja asenteet liikuntavammaisia henkilöitä kohtaan. Pyörätuolikatsomoiden ahtaus ja inva-wc:n käytettävyys olivat myös merkittävän tärkeitä teemoja, jotka otettiin huomioon ohjeistusta laatiessa.

6 Pohdinta

Suomessa on paljon liikuntavammaisia henkilöitä. Liikuntavammaisten henkilöiden osalta tapahtumaturvallisuuden suunnittelu tuo kuitenkin omat haasteensa. On tärkeää, että liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua tapahtumiin täysin tasa-arvoisesti ja että heidät on otettu huomioon myös tapahtumaturvallisuutta suunniteltaessa.

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä CP-liitolle. Työn lopputuloksena syntyi tapahtumanjärjestäjille yhtenäinen ohjeistus, jonka avulla voidaan suunnitella ja toteuttaa turvallisia ja saavutettavia tapahtumia liikuntavammaisille henkilöille. Kehittämistyön tuloksena laadittu ohjeistus sisältää kaikki tärkeät osa-alueet, jotka tulee ottaa huomioon saavutettavaa ja turvallista tapahtumaa suunniteltaessa. Se sisältää kaikki turvallisen ja saavutettavan tapahtuman kulmakivet, jotta liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua tasa-arvoisessa asemassa erilaisiin tapahtumiin. Tästä yleisestä ohjeistuksesta on paljon hyötyä erilaisia tapahtumia järjestävillä tahoilla. Toivottavasti se auttaa monia tahoja järjestämään jatkossa turvallisia, saavutettavia ja tasa-arvoisia tapahtumia kaikille. Ohjeistuksen avulla liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua tapahtumiin ilman pelkoa turvattomuudesta.

Kun tarkastellaan opinnäytetyön luotettavuutta, sitä voidaan analysoida reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimuksen toistettavuutta ja validiteetilla tutkimuksen pätevyyttä. Reliabiliteettia tarkasteltaessa on huomioitava, että mikäli tutkimus

tehdään uudestaan toisen tutkijan toimesta, on lopputuloksen oltava samanlainen. Tällä varmistetaan se, että mittaukset tai tutkimukset eivät anna sattumanvaraisia tuloksia. Validiteetin avulla puolestaan voidaan arvioida tutkimusmenetelmien ja mittareiden pätevyyttä ja luotettavuutta mitata juuri sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoitus mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 231.) Jos kyselyt suoritettaisiin uudestaan, voidaan sanoa, että tulokset olisivat samankaltaisia kuin tämän kehittämistyön kyselyiden tuloksissa. Kun tarkastellaan käytettyjä mittareita, on sanottava, että kyselyn toteutus sähköisesti oli helppo toteuttaa. Tutkija kuitenkin pohtii, olisiko teemahaastatteluiden avulla saatu syvällisempää tietoa aiheesta. Voidaan myös pohtia, millaisia tuloksia olisi saatu, mikäli kyselyt oltaisiin toteutettu kvantitatiivisena menetelmänä, jolloin vastaajia olisi ollut enemmän.

Kehittämistyötä tehdessä kyselyyn osallistuneiden henkilöiden määrä oli pieni. Tässä ongelmaksi saattoi kuitenkin muodostua se, että yksittäisten henkilöiden satunnaisille vaara- tai ongelmatilanteille voi tulla liikaa painoarvoa, kun kyseessä on vain yksittäinen tapahtuma. Myös yksittäisten henkilöiden vahvat mielipiteet voivat nousta merkityksellisemmiksi, kuin mistä ehkä oikeasti olisi hyötyä kehittämistyön kannalta. Ongelmaksi muodostui myös se, että tapahtumanjärjestäviä tahoja ei saatu tarpeeksi, sillä yritykset eivät vastanneet yhteydenottoihin.

Kyselyn toteuttamisessa hyödynnettiin kyselylomaketta. Kyselylomake oli hyödyllinen ja lisäarvoa antava, sillä se sisälsi myös avoimia kysymyksiä, joihin kyselyn vastaajat voivat kirjoittaa omia kokemuksiaan ja näkemyksiään. Kyselylomakkeen sijaan olisi myös voitu käyttää syvähaastattelun menetelmää, jolloin olisi saatu vieläkin syvällisempiä vastauksia. Kyselyyn osallistuvat henkilöt kertoivat kuitenkin mielellään omia kokemuksiaan avoimien kysymysten avulla. Kun tarkastellaan tapahtumia järjestävän tahon kyselylomakkeen tuloksen luotettavuutta, on ehdottomasti mainittava se, että kyselyyn vastasi vain yksi yrityksen edustaja. Tämä ei välttämättä tuo kovin luotettavaa ja monipuolista kuvaa tapahtumajärjestäjien mielipiteistä ja näkemyksistä yleisellä tasolla. Opinnäytetyötä tehdessä lähestyttiin useita yrityksen edustajia, mutta he eivät vastanneet tiedusteluihin. On kuitenkin todettava, että tämä yksikin yrityksen edustajan kysely toi arvokasta lisätietoa opinnäytetyöhön.

Kun tarkastellaan kehittämistyön eettisyyttä, työ tulee tehdä rehellisesti, huolellisesti ja tarkasti, sekä työn tavoitteiden tulee olla korkean moraalin mukaisia. On tärkeää, että tiedonhankinta on tehty eettisesti, tekstissä käytetään asianmukaisia viittauksia, eikä tuloksia saa missään nimessä vääristellä. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2014, 48-49) Tämä kehittämistyö, käytetyt menetelmät ja aineistonkeruu on tehty korkean moraalin mukaisesti, väärentämättä tutkimustuloksia, noudatettu ehdotonta tarkkuutta ja huolellisuutta, sekä vältetty plagiointia ja käytetty asianmukaisia lähdeviittauksia.

Tällä kehittämistyöllä on valtava merkitys koko tapahtuma-alalle. Nyt tapahtuma-alalla on yhtenäinen ohjeistus, jonka avulla liikuntavammaiset henkilöt voivat osallistua turvallisesti ja yhdenvertaisesti erilaisiin tapahtumiin. Ohjeistusta voidaan käyttää tapahtuman laadusta ja koosta riippumatta.

Lähteet

Painetut lähteet

- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2010. Tutkimushaastattelu - Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy. 18. painos.
- Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä - Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy - Juvenes Print.
- Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2014. Kehittämistyön menetelmät - Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy. 3. uudistettu painos
- Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Kustannusosakeyhtiö Tammi. 5. uudistettu laitos.
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi Oy.

Sähköiset lähteet

- Alinikula, P., Hagerlund, T., Lindroth, M. & Tamminen, T. 2017. Kuntien saavutettavuusopas. Kuntaliitto. Viitattu 21.9.2023. <https://www.kuntaliitto.fi/tietotuotteet-ja-palvelut/verkkojulkaisut/saavutettavuusopas>
- Cp-liitto 2023a. Viitattu 27.2.2023 <https://cp-liitto.fi/cp-liitto/>
- Cp-liitto 2023b. Viitattu 27.2.2023 <https://cp-liitto.fi/palvelutoiminta/>
- ESKEH-kartoitusmenetelmä. N.d. Invalidiliitto. Viitattu 17.8.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/esteettomyyskeskus-eske/eskeh-kartoitusmenetelma>
- Esteettömän tapahtuman tarkistuslista. 2020. Aalto Yliopisto. Viitattu 21.8.2023. <https://www.aalto.fi/fi/aalto-yliopisto/esteettoman-tapahtuman-tarkistuslista>
- Havumäki, R. 2019. Esteetön ja saavutettava ulkoliikuntatapahtuma kaikille - yhdenvertaisesti. Opinnäytetyö (AMK). Liikunnan ja vapaa-ajan koulutusohjelma. Haaga Helia Ammattikorkeakoulu. Viitattu 16.8.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/167110/Havumaki_Rosa.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Kaartinen, S. & Linnapuomi, A. 2015. Tapahtumia kaikille! Opas saavutettavan kulttuurifestivaalin järjestämiseen. Opetus- ja Kulttuuriministeriö. Kulttuuria kaikille -palvelu / Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry, Finland Festivals ry ja Lasipalatsin Mediakeskus Oy. Paintek Pihlajamäki Oy. Helsinki. Viitattu 16.8.2023. http://www.cultureforall.fi/doc/tietopakettit_oppaat/Tapahtumia_kaikille_opas.pdf
- Juhila, K. 2023. Teemoittelu. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 5.9.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>

- Korhonen, H., Korkalainen, K., Pienimäki, T. & Rintala, S. 2015. Tapahtumajärjestäjän opas. Laurea Ammattikorkeakoulu. Viitattu 11.4.2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/105211/58.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kuluttajaturvallisuuslaki. 22.7.2011/920. Viitattu 11.4.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110920>
- Kyselyt. 2016. Aineistonhankintamenetelmät. Koppa. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 25.9.2023. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmät/kyselyt>
- Miten järjestää esteetön tapahtuma? 2018. Invalidiliitto. Viitattu 21.8.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/ajankohtaista/miten-jarjestaa-esteeton-tapahtuma>
- Muotio 2022a. Viitattu 28.2.2023 <https://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/havainnointi-aineistonkeruumenetelmana/>
- Muotio 2022b. Viitattu 28.2.2023 <http://www.muotoilu.info/index.php/tutkiva-muotoilu/menetelmat/teemahaastattelu-tutkimusmenetelmana/>
- Nurmi-Koikkalainen, P., Ahola, S., Gissler, M., Halme, N., Koskinen, S., Luoma, M-L., Malmivaara, A., Muuri, A., Sainio, P., Sääksjärvi, K. & Väyrynen, R. Tietoa ja tietotarpeita vammaisuudesta - Analyysia THL:n tietotuotannosta. THL Työpaperi 38/2017. Viitattu 11.4.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135650/URN_ISBN_978-952-302-946-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Pelastuslaki 29.4.2011/379. Finlex 2011. Viitattu 28.2.2023 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379#L3P20>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniikka, A. 2006. Havainnointi. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto. Verkkojulkaisu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Viitattu 5.9.2023. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4.html
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2023. Viitattu 28.2.2023 <https://stm.fi/esteettomyysdirektiivi>
- Tupala, R., Inberg, N. & Karinharju, K. 2016. Oiva-työkalu esteettömyyden arviointiin ja raportointiin. Satakunnan Ammattikorkeakoulu. Pori. Viitattu 17.8.2023. <https://www.theseus.fi/handle/10024/116190>
- Turvallisuusasiakirjan laatiminen ja hyödyntäminen. 2023. Tukes. Viitattu 11.4.2023. <https://tukes.fi/tuotteet-ja-palvelut/kuluttajille-tarjottavat-palvelut/palveluntarjoajan-velvollisuudet/turvallisuusasiakirja#59112996>
- Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä 241/2017. Finlex 2017. Viitattu 28.2.2023 <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170241>
- Yleinen esteetön wc. 2023. Invalidiliitto. Viitattu 21.8.2023. <https://www.invalidiliitto.fi/esteettomyys/julkinen-rakennus/yleinen-esteeton-wc>
- Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista 27/2016. Viitattu 11.4.2023. https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sops-teksti/2016/20160027/20160027_2#idm45053757744352
- Yleisö- ja tapahtumaturvallisuus. 2023. TUKES. Viitattu 11.4.2023. <https://tukes.fi/tapahtumaturvallisuus>

Kuviot

Kuvio 1 Tapahtuman määrittely.....	10
Kuvio 2 Sisällönanalyysin teemat.....	20
Kuvio 3 Vastaaajien kokemat vaaratilanteet.....	21
Kuvio 4 Vastaaajien kokemus syrjivästä käytöksestä.....	22
Kuvio 5 Vastaaajien kokemus liiallisen holhoavasta käytöksestä.....	23
Kuvio 6 Vastaaajien kokema muu vääräys.....	23
Kuvio 7 Opasteiden riittävyys.....	24
Kuvio 8 Inva-wc:n käytettävyys.....	25
Kuvio 9 Inva-wc:n soveltuvuus.....	25
Kuvio 10 Vastanneiden turvattomuudentunne.....	26
Kuvio 11 Järjestyksenvalvojan saavutettavuus.....	26
Kuvio 12 Taksin noutopaikka.....	27
Kuvio 13 Taksin noutopaikan läheisyys.....	27
Kuvio 14 Pyörätuolikatsomon sijainti.....	28
Kuvio 15. Pyörätuolikatsomon koko.....	29
Kuvio 16. Tutkimuksellisen kehittämistyön prosessi.....	33

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake liikuntavammaisille henkilöille.....	40
Liite 2 Kyselylomake tapahtumanjärjestäjälle.....	43
Liite 3 Ohjeistus tapahtumanjärjestäjille.....	46

Liitteet

Liite 1 Kyselylomake liikuntavammaisille henkilöille

1. Oletko kokenut vaaratilanteita osallistuessasi erilaisiin tapahtumiin (esimerkiksi konsertti, urheilutapahtuma yms.)?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

2. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Kyllä”, niin minkälaisista vaaratilanteista on ollut kyse?

Vastaus =

3. Oletko kokenut syrjivää käytöstä?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

4. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Kyllä”, niin kerro miten syrjivä käytös ilmeni.

Vastaus =

5. Oletko kokenut liiallisen holhoavaa käytöstä?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

6. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Kyllä”, niin kerro miten liiallinen holhoava käytös ilmeni.

Vastaus =

7. Oletko kokenut jotain muuta vääryyttä omasta mielestäsi?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

8. Jos vastasit ”Kyllä”, niin kerro minkälaisesta vääryydestä on kyse?

Vastaus =

9. Onko opasteet olleet pääsääntöisesti tapahtumissa riittävät?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

10. Jos vastasit ”Ei”, kerrotko miten koit opasteiden riittämättömyyden?

Vastaus =

11. Onko inva-wc ollut pääsääntöisesti käytettävissä / pyörätuolikatsomon lähellä.

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

12. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Ei”, niin kerrotko missä inva-wc oli tai miksi se ei ollut

käytettävissä?

Vastaus =

13. Onko inva-wc ollut pääsääntöisesti soveltuva?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

14. Jos vastasit edelliseen ”Ei”, niin kerro tarkemmin miksi inva-wc ei ollut soveltuva.

Vastaus =

15. Oletko kokenut olosi turvattomaksi erilaisissa tapahtumissa?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

16. Jos vastasit ”Kyllä”, niin kerrotko miksi koit olosi turvattomaksi.

Vastaus =

17. Onko järjestyksenvalvoja ollut pääsääntöisesti saavutettavissa tarvittaessa?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

18. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Ei”, niin kerrotko tarkemmin tilanteesta, miten asia ilmeni.

Vastaus =

19. Onko tapahtumissa pääsääntöisesti selkeästi osoitettu taksin noutopaikka?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

20. Jos vastasit ”Ei”, niin kerrotko tilanteesta lisää (miten noutopaikka oli osoitettu).

Vastaus =

21. Onko taksin noutopaikka ollut pääsääntöisesti riittävän lähellä tapahtumapaikan sisäänkäyntiä?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

22. Jos vastasit ”Ei”, niin kerro missä taksit odottivat asiakkaita.

Vastaus =

23. Onko pyörätuolikatsoimon sijainti ollut pääsääntöisesti riittävän hyvä?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

24. Jos vastasit ”Ei”, niin kerro miksi sijainti ei ollut hyvä =

Vastaus =

25. Onko pyörätuolikatsoimo ollut pääsääntöisesti riittävän tilava?

Vastaus (Kyllä / Ei / En osaa sanoa) =

26. Jos vastasit edelliseen kysymykseen ”Ei”, niin kerrotko miten riittämättömyys ilmeni ja miten

tapahtumajärjestäjä siihen reagoi, jos reagoi.

Vastaus =

27. Mitä kehitysehdotuksia haluaisit antaa tapahtumajärjestäjille?

Vastaus =

Liite 2 Kyselylomake tapahtumanjärjestäjälle

Onko teillä käytössä jo olemassa olevaa erillistä ohjeistusta toimintarajoitteisia henkilöitä varten?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Jos vastasitte kyllä, niin kenen laatima kyseinen ohjeistus on ja onko se julkisesti saatavilla?

Vastaus =

Jos teillä olisi mahdollisuus saada käyttöön uusi ohjeistusmateriaali, koetteko, että siitä olisi teille hyötyä?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko toimintarajoitteisille henkilöille erikseen merkittyjä / etukäteen ohjeistettuja sisäänkäyntejä?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko inva-wc pyörätuolikatsomon välittömässä läheisyydessä?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko merkitty selkeästi pyörätuolikatsomo, sekä reitti sisäänkäynniltä pyörätuolikatsomoon?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko koko tapahtuman aikana toimintarajoitteisilla henkilöillä esteetön pääsy pois katso-
mosta?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko jokaisessa tapahtumassa pyörätuolikatsomon välittömässä läheisyydessä järjestyksenvalvoja tai muuta henkilökuntaa?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Onko teillä ollut ongelmia tai vaaratilanteita toimintarajoitteisten henkilöiden tapahtumaturvallisuuden kanssa?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

Mikäli vastasitte edelliseen kyllä, kertokaa tarkemmin minkälaisia nämä ongelmat tai vaaratilanteet ovat olleet.

Vastaus =

Kertokaa vapaasti omin sanoin, miten henkilökunta on ohjeistettu toimimaan evakuointitilanteissa toimintarajoitteisten henkilöiden osalta.

Vastaus =

Onko teillä erityistoimenpiteitä kuulovammaisten henkilöiden informoimiseksi mahdollisessa vaaratilanteessa? Esimerkiksi valohälytintä tai muu vastaava merkkivalo ilmaisemaan palohälytyksestä.

Vastaus =

Onko muita tapoja, miten toimintarajoitteiset henkilöt on otettu huomioon (esimerkiksi kohokirjoitukset opasteissa yms.)?

Vastaus (Kyllä/Ei) =

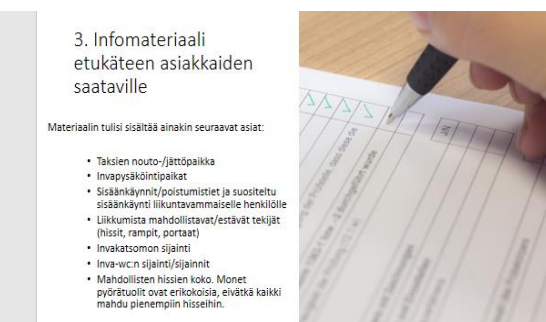
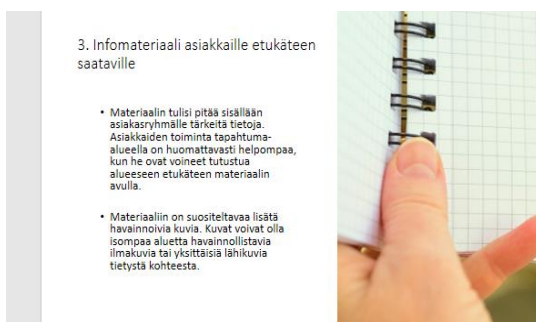
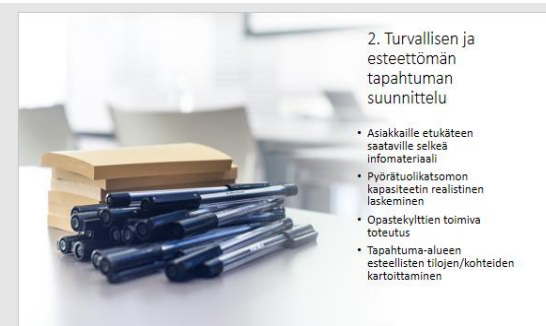
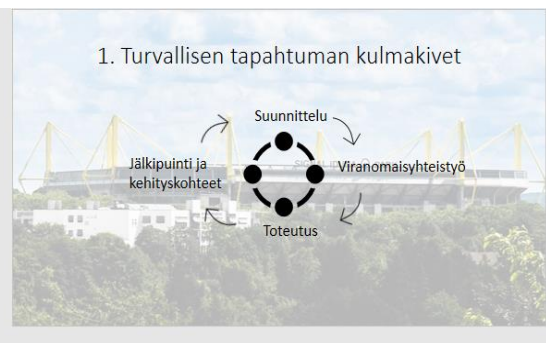
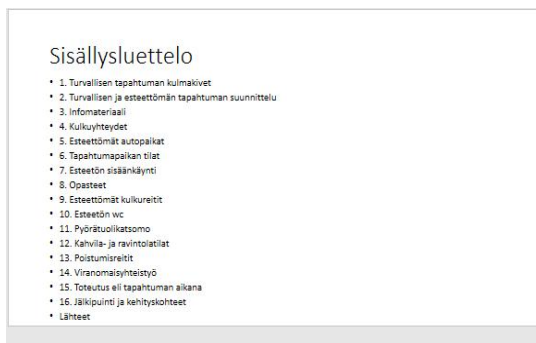
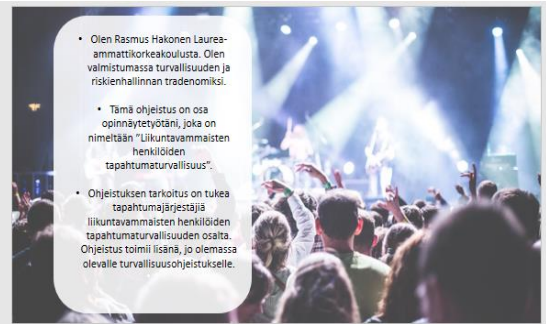
Jos vastasitte edelliseen kohtaan kyllä, niin kertokaa tarkemmin mitä muita tapoja on käytössä.

Vastaus =

Lopuksi voitte kertoa vapaasti aiheeseen liittyen teidän yrityksenne toimintatavoista, käytänteistä ja toiveista tulevaa ohjeistusta varten.

Vastaus =

Liite 3. Ohjeistus tapahtumanjärjestäjille




4. Kulkuyhteydet




- Kulkuyhteyksiä tarkasteltaessa on tärkeää huomioida asiakkaiden saapuminen eri kulkuvälineillä. Tapahtumapaikan ovien läheisyydessä tulee olla kansainvälisellä pyörätuolitunnuksella merkittyjä esteettömiä autopaikkoja, joiden leveys on 3,6 metriä.
- Järjestäjän vastuulla on, että asiakkaat joilla ei ole vammaisen henkilön pysäköintilupaa, eivät pysäköi autoaan näille paikoille.
- Mikäli asiakkaat saapuvat taksilla, taksien jättopaikan tulisi olla esteettömän sisäänkäynnin läheisyydessä. Saattoliikenteelle on varattava riittävästi tilaa.

5. Esteettömät autopaikat



- Esteettömän autopaikan leveys tulee olla vähintään 3,6 metriä ja pituus 5 metriä
- Autopaikat tulee olla merkitty asianmukaisesti, eli kansainvälisellä ISA-tunnuksella
- Autopaikan on oltava esteettömän sisäänkäynnin läheisyydessä ja sinne on oltava esteetön pääsy

6. Tapahtumapaikan tilat



- Tapahtumapaikan tilojen tarkastaminen pitää sisällään seuraavat asiat:
 - Esteetön sisäänkäynti
 - Opasteet
 - Kulkureittien esteettömyys
 - Esteetön wc
 - Pyörätuolikatso
 - Kahvilat ja ravintolat
 - Poistumisreitit

7. Esteettömät sisäänkäynnit




- Mikäli pääsisäänkäynti ei ole esteetön, esteettömälle sisäänkäynnille tulee olla selkeät opasteet. Opasteet täytyy merkitä kansainvälisellä pyörätuolitunnuksella.
- Esteettömällä sisäänkäynnillä ei ole tasoeroja. Jos tasoeroja on, portaiden lisäksi täytyy olla vähintään 90cm levyinen luiska. Luiskan kaltevuus saa olla enintään 8%

7. Esteettömät sisäänkäynnit



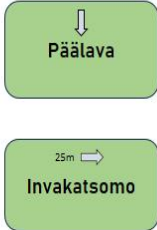
- Esteettömän sisäänkäynnin oven täytyy avautua automaattisesti tai olla helposti avattavissa yhdellä kädellä
- Oven tulee olla vähintään 85cm leveä pyörätuoleja varten
- Ulko-oven edessä tulee olla 1,8mx1,8m tasanna
- Oven sisäpuolen tasanteen koon tulee olla vähintään 1,5mx1,5m

8. Opasteet



- Opasteiden tulee olla selkeitä ja helposti ymmärrettäviä
- Opasteissa on suositeltavaa käyttää yleisesti tunnettuja symboleita (esim. Wc-symboli)
- Opasteiden tulee olla 1,4-1,6 metrin korkeudessa eikä niiden edessä saa olla esteitä.
- Tapahtumapaikalla olisi hyvä olla ainakin yksi pääopastetaulu, josta käy ilmi tapahtuman pohjapiirros, esteettömän palvelut, esteettömät kulkureitit, sekä palvelujen sijainti kuten wc, info-piste ja ruokailutilat)

8. Opasteet



- Opastekylttien tulee olla riittävän kokoiset ja sijoitettu riittävän korkealle. Sijoittelussa tulisi huomioida asiakkaan katselekuilma ja muiden asiakkaiden luomat näköesteet.
- Seuraavat paikat tulisi ainakin olla selkeästi opastettu kylttien avulla: taksien nouto-/jättopaikka, wc/inv-wc, invakatsomo, lävi/lävit ja muut tärkeät tapahtuma-alueen toimipisteet.
- Opastekylteistä olisi hyvä olla havainnollistavia kuvia infomateriaalissa, jolloin asiakas osaa helpommin etsiä kylttejä.

9. Esteettömät kulkureitit



- Kulkureittien leveyden liittyy paljon ohjeistuksia. Sisätilojen väylien tulee olla leveydeltään vähintään 0,9 metriä, eikä kulkureittiä saa kaventaa esimerkiksi kalusteilla.
- Mikäli kulkuväylä kääntyy, leveyden tulee olla käännöskohdassa vähintään 1,2 metriä. Jotta kaksi pyörätuolia käyttävää henkilöä voisivat kohdata kulkuväylällä, leveyden olisi hyvä olla 1,8 metriä. Ulkoilmatapahtumissa kulkuväylien leveyden pitää olla vähintään 1,5 metriä.

9. Esteettömät kulkureitit



- Aulassa ja käytävillä tulee olla levähdyspaikkoja, esimerkiksi selkänöjällisiä tuoleja. Mikäli kyseessä on ulkoilmatapahtuma, osan levähdyspaikoista tulisi sijaita varjossa.
- Portaissa ja luiskassa tulee olla kaide tai muu käsiohde molemmilla puolilla, jotta asiakas voi ottaa tukea kävellessään esimerkiksi kävelykepin kanssa

10. Esteetön wc



- Esteettömät wc-tilat tulee olla selkeästi merkitty opasteisiin ja opasteissa pitää olla kansainvälinen pyörätuolitunnus.
- Myös esteettömän wc-tilan oven avautumispuoleisella seinällä tulee olla pyörätuolitunnus 1,4-1,6 metrin korkeudella
- Oviaukon leveys pitää olla vähintään 0,85 metriä

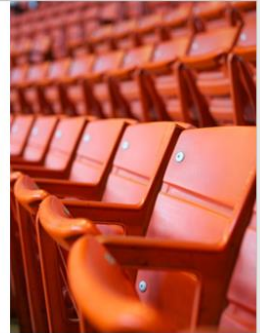
10. Esteetön wc

- Ulkoilmatapahtumiin voi olla haastavaa löytää esteettömiä, siirrettäviä wc:itä. Mutta ulkoilmatapahtumaan kannattaa valita kaikista esteettömin vaihtoehto.
- On ensisijaisen tärkeää, että muut kuin liikuntavamaiset henkilöt eivät käytä esteettömiä wc-tiloja
- Esteettömän wc-tilan puhtaanapidosta tulee pitää huolta.



11. Pyörätuolikatsomo

- Pyörätuolikatsomoon tulee olla esteetön pääsy ja pyörätuolipaikkoja tulisi olla vähintään kaksi 60 istuinpaikkaa kohden
- Pyörätuolikatsomossa tulisi olla pistorasioita, jotta apuvälineet voidaan tarvittaessa kytkeä sähköverkkoon
- Mikäli kyseessä on ulkoilmatapahtuma jossa seisutaan, pyörätuolikatsomon tulisi olla katsomokorkeella
- Yhden pyörätuolin tarvitsema tila:
- Leveys 900mm, syvyys 1400mm ja ohittamiseen 900mm



12. Kahvila- ja ravintolatilat

- Kahvilat ja ravintolatilat tulee sisustaa väljästi, jotta kalusteiden väliin jäisi ainakin 900mm tilaa. Tällä varmistetaan se, että myös liikuntavamaiset henkilöt pääsevät liikkumaan.
- On myös tärkeää huomioida, että pöytätasojen tulisi olla 750-800mm korkeudella
- Ulkoilmatapahtumassa täytyy ottaa huomioon, että telttojen narut eivät aiheuta vaaratilanteita



13. Poistumisreitit

Hätäpoistumisreitit tai ulkoilmatapahtumasta poistuminen tulee järjestää mahdollisimman esteettömästi

Poistumisreitien tulee olla selkeästi opastettuja ja valaistuja

14. Viranomaisyhteistyö

Tapahtumien turvallisuutta valvovat monet eri viranomaistahot

Yhteistyö viranomaisten kanssa kannattaa aloittaa hyvissä ajoin ennen tapahtuman toteutumista.

15. Toteutus eli tapahtuman aikana

- On tärkeää, että henkilökunnan toiminta on tasa-arvoista eikä liikuntavamaisia henkilöitä saa syrjiä millään tavalla
- Liikuntavammaisilla henkilöillä tulee olla tervetullut olo tapahtumaan
- Oma avustaja pääsee tapahtumaan aina maksutta. Tämän lisäksi tapahtumassa voi olla yleisavustajia
- Henkilökunnan (mukaan lukien järjestyksenvalvojat) tulee olla valmis auttamaan ja opastamaan liikuntavammaisia henkilöitä



16. Jälkipuinti ja kehityskohteet

- Tapahtumasta voidaan kerätä palautetta liikuntavammaisilta henkilöiltä. On tärkeää tuoda esille, mitä kautta asiakkaat voivat jättää palautetta tapahtumasta.
- On tärkeää käydä myös henkilökunnan kanssa läpi tapahtuneet erityistilanteet ja miten niissä voitaisiin toimia paremmin jatkossa
- Jos tapahtumassa on tapahtunut onnettomuuksia tai vakavia läheltä piti-tilanteita, niistä pidetään kirjaa ja näistä täytyy aina ilmoittaa Turvallisuus- ja Kemikaalivirasto TUKESiin.



Lähteet

- http://www.cultureforall.fi/doc/tietopaketti_oppaat/Tapahtumia_kaikille_opas.pdf
- <https://www.aalto.fi/fi/aalto-yliopisto/esteettoman-tapahtuman-tarkistuslista>
- <https://tukes.fi/documents/5470659/11781251/Tapahtumaturvallisuusopas/c6c8241a-abb6-123f-1752-bf0c1cd85451/Tapahtumaturvallisuusopas.pdf>
- <https://www.invalidiiliitto.fi/esteettomyys/julkinen-rakennus/yleinen-esteeton-wc>